

SETÄNÄ TÄTIEN MAAILMASSA

Miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys
osana päivähoitoryhmän arkea

Mikko Latvala

Opinnäytetyö
Toukokuu 2013
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan
suuntautumisvaihtoehto

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

LATVALA, MIKKO:

Setänä tätien maailmassa

Miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys osana päivähoitoryhmän arkea

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 6 sivua

Toukokuu 2013

Tämä opinnäytetyö käsittelee varhaiskasvatuksessa työskenteleviä miehiä eli miesvarhaiskasvattajia, joiden osuus alan henkilöstöstä on marginaalinen. Opinnäytetyön taustalla oli halu tutkia mitä varhaiskasvatuksesta ja erityisesti päivähoitoryhmän arjesta jää puuttumaan ilman miesvarhaiskasvattajaa. Tutkimustehtävänä oli selvittää, millainen on miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys osana päivähoitoryhmää sekä millaisia mahdollisuuksia ja haasteita miesvarhaiskasvattajan läsnäolo tuo mukanaan. Pyrkimyksenä oli tutkia miesvarhaiskasvattajan vaikutuksia objektiivisesti, olivatpa ne sitten positiivisia tai negatiivisia. Opinnäytetyöllä tavoiteltiin tekijän oman ammatti-identiteetin vahvistumista miesvarhaiskasvattajana, miesvarhaiskasvattajan merkityksen näkyväksi tuomista ja toivottavasti uusien miesten kannustamista alalle.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto hankittiin teemoitetuilla avoimilla haastatteluilla. Yhteensä haastateltiin viittä päivähoivon työntekijää kahdesta eri päiväkodista. Toinen valituista päiväkodeista on yksityinen kansainvälinen päiväkotitoiminta ja toinen kunnallinen päiväkotitoiminta. Haastatteluja oli kolme, joista yksi oli englanninkielinen yksilöhaastattelu ja kaksi suomenkielistä parihaastattelua. Toinen pari muodostui miehistä ja toinen naisista. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Opinnäytetyössä nousi esiin miesvarhaiskasvattajan erilaisia rooleja ja niiden merkityksiä suhteessa lapsiin, vanhempiin ja työyhteisöön sekä miesvarhaiskasvattajan läsnäolon päivähoitoryhmään tuomia mahdollisuuksia ja haasteita. Kasvattajana miesvarhaiskasvattaja on lapsia helposti erityisesti liikkumiseen innostava ja aktivoiva. Miesvarhaiskasvattaja on lapsille myös auktoriteetti ja roolimalli. Kasvatuskumppanina miesvarhaiskasvattajan mahdollisuutena nousi esiin isien aktivoiminen ja haasteena asioiden puheeksi ottaminen. Työyhteisön jäsenenä miesvarhaiskasvattaja on tasapainottavana tekijänä, joka vähentää työyhteisön sisäisiä ristiriitoja. Työtoverina miesvarhaiskasvattaja koettiin rehelliseksi, selkeäksi ja periaatteelliseksi. Miesvarhaiskasvattajalle lapset ovat tärkeintä, ja hän haluaa keskittyä lasten kanssa työskentelyyn.

Tulosten pohjalta kävi selväksi, että miesvarhaiskasvattajia tarvitaan päivähoivossa kaikkien, mutta etenkin lasten kannalta katsottuna. Miesten saaminen alalle on kuitenkin haastavaa heikon palkkauksen, huonon statuksen ja stereotyyppisten näkemysten vuoksi. Miesvarhaiskasvattajia pidetään usein vähemmän miehinä työnsä hoivaluonteen takia. Miesvarhaiskasvattajan positiivisia merkityksiä tulisi tuoda julkisessa keskustelussa esiin nykyistä enemmän ja näin muuttaa stereotyyppisiä näkemyksiä ja kannustaa uusia miehiä opiskelemaan alaa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, miesvarhaiskasvattaja, kasvatuskumppanuus, ainokainen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

LATVALA, MIKKO:

An Uncle in the Aunts' world

Male Early Childhood Educator's Role And Significance as Part of Day Care Group's Every-Day Life

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 6 pages

May 2013

The subjects of this study were males who work in early childhood education. In this study they are called male early childhood educators. The reason for this study was an interest to investigate what is missing from a day care group's every-day life without male early childhood educators. The objective of this study was to explore what kind of role and significance a male early childhood educator has as part of a day care group and what kind of potential and challenges his presence brings along. The aim was to be objective and bring up both positive and negative significance. The goals of this study were establishing the writer's professional identity, bringing male early childhood educators' significance in the open and encouraging males to work with young children.

This was a qualitative study. The data was collected with themed open interviews. Five early childhood workers from two different day care centres were interviewed. One was a private international day care centre and the other one a public municipal day care centre. One of the interviews was held in English as an individual interview and others in Finnish as pair interviews with two females and two males. The interviews were recorded and transcribed. Data-driven content analysis was used in the data analysis phase.

In this study emerged male early childhood educators various roles and their significances regarding children, parents and work community as well as the potential and challenges that a male early childhood educator's presence brings to a day care group. A male early childhood educator is very good at activating and inspiring children especially to a play that involves movement. He is also an authority and a role-model. With parents male early childhood educator's potential is in activation of the fathers and his challenge is to bring up subjects to conversation. As a member of work community, a male early childhood educator is a balancing factor that reduces internal conflicts inside the work community. As a coworker, a male early childhood educator is honest, clear and principled. He wants to fully concentrate on working with children.

Based on the results it was clear that male early childhood educators are needed in day care especially from children's perspective. It is a challenge to get males into early childhood education because of low salaries, week status and stereotypical views. Male early childhood educators are often perceived as less male because of their profession. To break these stereotypes male early childhood educators' positive significance should more often be raised to public discussion. By breaking the stereotypes we could encourage more males to study early childhood education.

Key words: early childhood education, male early childhood educator, educational partnership, token

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VARHAISKASVATUS	8
2.1	Varhaiskasvatuksen määritelmä.....	8
2.2	Päivähoito varhaiskasvatuksen toimintamuotona.....	9
2.3	Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatusta	10
2.4	Miehet varhaiskasvatuksessa	13
3	MIES VARHAISKASVATTAJANA.....	15
3.1	Roolimalli	15
3.2	Auktoriteetti	17
3.3	Heittäytyjä.....	18
4	MIESVARHAISKASVATTAJA AINOKAISENA TYÖYHTEISÖSSÄ	21
4.1	Työyhteisön ryhmädynamiikka	21
4.2	Päiväkoti työyhteisönä.....	22
4.3	Mies ainokaisena päiväkodissa	23
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	27
5.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	27
5.2	Tutkimusmenetelmä.....	28
5.3	Yhteistyötahojen valinta ja aineiston keruu.....	30
5.4	Aineiston analysointi	31
6	MIESVARHAISKASVATTAJAN ROOLI JA MERKITYS OSANA PÄIVÄHOITORYHMÄN ARKEA.....	32
6.1	Miesvarhaiskasvattaja kasvattajana	32
6.1.1	Roolimalli.....	33
6.1.2	Auktoriteetti	34
6.1.3	Heittäytyjä.....	35
6.1.4	Turvallinen aikuinen	36
6.1.5	Mahdollisuudet ja haasteet.....	37
6.2	Miesvarhaiskasvattaja kasvatuskumppanina	38
6.2.1	Ennakkoluulot	38
6.2.2	Isien aktivointi.....	39
6.2.3	Asioiden puheeksi ottaminen	40
6.2.4	Luottamussuhde	41
6.3	Miesvarhaiskasvattaja osana päivähoidon työyhteisöä.....	42
6.3.1	Idealisti	42
6.3.2	Partneri	43
6.3.3	Tasapainottaja	44

6.3.4	Mahdollisuudet ja haasteet	45
6.4	Keskeiset miesvarhaiskasvattajaan liittyvät ristiriidat	46
6.4.1	Heittäytyjä vs. Auktoriteetti	46
6.4.2	Luottamussuhde vs. Ennakkoluulot	47
6.4.3	Täydentävä vs. Heikentävä	48
7	POHDINTA.....	50
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	50
7.2	Tulokset	52
7.3	Opinnäytetyö prosessina	53
	LÄHTEET	55
	LIITTEET	58
	Liite 1. Redusointi eli pelkistäminen.....	58
	Liite 2. Klusterointi eli ryhmittely.....	62

1 JOHDANTO

Suomessa työmarkkinoilla vallitsee vahva sukupuolijako. Toiset työt ja alat ovat miesvaltaisia ja toiset naisvaltaisia. Varhaiskasvatus ja sen eri toimintamuodot ovat naisvaltaisia ja miehiä työskenteleekin varhaiskasvatuksen piirissä melko vähän. Miesten vähäinen määrä alalla on ollut yhteiskunnallisen keskustelun aihe useastakin syystä, kuten mm. tasa-arvon näkökulmasta. Varsinkin 1990-luvun alussa miesvarhaiskasvattajia ja heidän tilannettaan varhaiskasvatuksen kentällä tutkittiin laajasti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Naisvaltaisten alojen palkkaus ja arvostus on heikompaa kuin miesvaltaisten alojen (Isätoimikunta 1999). Tämä on jarruttanut miesten hakeutumista päivähoitoon. Myös hyvin stereotyyppinen miehisyyttä väheksyvä mielikuva miehestä naisvaltaisella alalla on ollut osittain esteenä. Toivoisin, että tämä opinnäytetyö voisi osaltaan vähentää tätä estettä. Keskeisin syy keskusteluun miesten vähäisestä määrästä on kuitenkin lasten etu. Mistä lapset ja perheet jäävät paitsi, kun varhaiskasvatus toteutetaan pelkästään naisten toimesta? Tähän asiaan olen halunnut perehtyä.

Opinnäytetyöni aiheeksi olen valinnut miesvarhaiskasvattajan. Miesvarhaiskasvattajalla tarkoitan varhaiskasvatuksessa ja tarkemmin päivähoidossa työskentelevää miestä. Tämä miesvarhaiskasvattaja voi olla koulutukseltaan lastentarhanopettaja, lähihoitaja, lastenhoitaja, sosiaalikasvattaja, sosionomi (AMK) tai joku muu varhaiskasvatustyöhön pätevyyden omaava henkilö. Tarkastelen miesvarhaiskasvattajaa kokonaisvaltaisesti osana päivähoitoryhmää. Tutkimuskohteena ovat miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys sekä hänen läsnäolonsa ryhmään tuomat tai hänen omaan ammatillisuuteensa liittyvät mahdollisuudet ja haasteet. Lähtökohtaisesti haluan selvittää, miten miesvarhaiskasvattajan läsnäolo vaikuttaa ja näkyy ryhmässä sekä positiivisesti että negatiivisesti.

Aihe on hyvin henkilökohtainen, koska valmistuttuani edustan itse tätä harvinaista miesvarhaiskasvattajien joukkoa. Jokaisessa päiväkodissa, jossa olen tähän asti työskennellyt, on kaivattu alalle lisää miehiä. Syyksi on yleensä sanottu, että lapset tarvitsevat ”miehen mallia”. Tämä miehen roolimalli on varmasti tärkeää varsinkin pojille ja osa tutkimustani, mutta haluan selvittää millainen on miehen rooli ja hänen merkityksensä laajemmin koko ryhmän toiminnassa. Pyrin tutkimaan, mitä erityistä miehelle ominaista miesvarhaiskasvattaja tuo ryhmään suhteessa lapsiin, vanhempiin ja työyhteisöön. Jokaisen työntekijän, niin naisen kuin miehen, vaikutus on tietysti yksilöllinen

johtuen persoonasta, koulutuksesta, kokemuksesta, asenteista, motivaatiosta jne. Haluan kuitenkin tutkia, onko jotain sukupuolen tuomia yleisiä vaikutuksia. Edistääkö miesvarhaiskasvattajan läsnäolo esimerkiksi isien kanssa tehtävää työtä tai onko miesvarhaiskasvattaja työyhteisön jäsenenä täydentävä vai heikentävä tekijä?

Tämän opinnäytetyön kautta haluan rakentaa omaa ammatti-identiteettiäni miesvarhaiskasvattajana ja tuoda lisää merkitystä omalle työlleni tulevaisuudessa. Samaa haluaisin tarjota myös muille varhaiskasvatuksessa nyt tai tulevaisuudessa työskenteleville miehille, jotka pohtivat oman työpanoksensa merkitystä päivähoitoryhmässä. Tietysti haluan myös että varhaiskasvatuksessa työskentelevät naiset, kasvatettavien lasten vanhemmat ja koko yhteiskunta näkisivät miesvarhaiskasvattajan päivähoitoryhmään tuoman vaikutuksen. Haluan myös herättää keskustelua siitä, miten miehiä saataisiin lisää päiväkoteihin.

2 VARHAISKASVATUS

Tämän opinnäytetyön kannalta on tärkeää määrittää tutkittavien eli miesvarhaiskasvattajien toimintaympäristö. Miesvarhaiskasvattajien toimintaympäristö on varhaiskasvatus ja tässä opinnäytetyössä vielä tarkemmin päivähoito. Varhaiskasvatus eroaa asiakaskunnaltaan ja normeiltaan merkittävästi muista sosiaalialan toimintaympäristöistä. Asiakaskunta on hyvin laaja ja monipuolinen ja toiminta hyvin tarkoin säädeltyä eri ohjaavilla asiakirjoilla. Tämän vuoksi määrittelen opinnäytetyöni aluksi varhaiskasvatuksen, sen toimintaperiaatteita ja miesvarhaiskasvattajien aseman osana varhaiskasvatusta.

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatus- käsite paikantuu 1970-luvun alkupuolelle. Ennen sen käyttöön ottoa käytettiin käsitettä päivähoitoala. Varhaiskasvatus käännettiin suoraan englanninkielen sanoista early childhood education. Varhaiskasvatus oli käsitteenä hyvin kuvaava ja sen käyttöä edistivät 1973 alkunsa saaneet lastentarhanopettajakoulutukset. (Kinos & Palonen 2012, 229) Terveystieteiden tutkimuskeskus määrittelee varhaiskasvatuksen seuraavasti: ”Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista.” (Kaskela & Välimäki 2006, 6.) Varhaiskasvatus on suunnitelmallista lapsen suotuisaa kehitystä tukevaa toimintaa, jota toteutetaan mm. päivähoidossa, esiopetuksessa sekä aamu- ja iltapäivähoidossa. Tässä opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan miesvarhaiskasvattajaa päivähoitoryhmässä. Miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys ovat kuitenkin hyvin samankaltaisia myös muissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa.

Yhteiskunnan järjestämä, valvoma ja tukema varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama kokonaisuus. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Lapsen omaehtoinen leikki on keskeinen osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Tämä näkemys perustuu laaja-alaiseen, mutta erityisesti kasvatustieteelliseen tietoon ja tutkimukseen. Merkittävää varhaiskas-

vatuksessa on myös erilaisten pedagogisten menetelmien hallinta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu keskeisiin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määrittäviin sopimuksiin ja kansallisiin säädöksiin. Näistä eri asiakirjoista voidaan johdattaa varhaiskasvatuksen keskeiset lapsen oikeuksia käsittelevät periaatteet. Lapsella on mm. oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi leikkiä ja toimia monipuolisesti sekä omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 12)

2.2 Päivähoito varhaiskasvatuksen toimintamuotona

Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoista asiakasmäärillä verrattuna merkittävin on päivähoito. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2012, 4) mukaan vuonna 2011 Suomessa päivähoidossa oli 226 958 lasta. Tämä tarkoittaa n. 4 prosenttia Suomen väkiluvusta. Lisäksi päivähoidon asiakkaita ovat lasten vanhemmat, joten asiakkaiden kokonaisluku on huomattava. palveluna päivähoito on siis hyvin merkittävä sekä useaan lapseen ja perheeseen vaikuttava. Päivähoito on subjektiivinen oikeus, mikä tarkoittaa sitä, että perheellä on riippumatta mm. tuloista ja varakkuudesta oikeus saada päivähoitopaikka alle kouluikäiselle lapselleen. Päivähoidon järjestämis- ja valvomisvastuu on kunnilla. Päivähoitoa toteutetaan päiväkotihoidona, perhepäivähoitona sekä ryhmäperhepäivähoitona. Päivähoito voi yksittäisen lapsen kohdalla olla kokopäiväistä tai osapäiväistä. Päivähoito voi olla myös vuoropäivähoitoa, jossa lapset saavat tarvittaessa hoitoa päiväkotien normaalin aukioloajan ulkopuolella.

Päivähoitoa ja varhaiskasvattajien työtä ohjataan useilla valtakunnallisilla ja kuntakohtaisilla asiakirjoilla. Valtakunnallisia asiakirjoja ovat lasten päivähoitoa koskevat lait ja asetukset, varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Kunnallisia asiakirjoja ovat kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset ja strategiat, kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, yksikön varhaiskasvatussuunnitelma sekä lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 8-9.) Laki lasten päivähoidosta (36/1973) sisältää säännökset mm. subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta, kunnan järjestämisvastuusta sekä päivähoidon tavoitteista. Asetus lasten päivähoidosta (239/1973) käsittelee mm. päivähoitomaksuja, henkilökunnan

ja lasten suhdelukua sekä henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on merkittävin päivähoiton pedagogiikkaa ohjaava asiakirja. Siinä määritellään mm. lapselle ominaisia tapoja oppia ja varhaiskasvatuksen sisällön muodostavat orientaatiot.

Lapselle ominaisia tapoja oppia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen. Tällainen lapselle luonteva toiminta edistää lapsen hyvinvointia ja kehittää hänen käsitystään itsestään. Kun lapsi toimii itselleen ominaisella ja mielekkäällä tavalla hän myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Lapselle ominaiset tavat toimia muokkaavat lasten kanssa toteutettavaa toimintaa ja sen suunnittelua. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 20.) Lapselle ominaiseen tapaan toimia pyritään tuomaan mukaan varhaiskasvatuksen sisällön muodostavia orientaatioita. Näitä ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Orientaatioiden kautta ei pyritä opettamaan niihin liittyvää tietoa, vaan kehittämään lasten valmiuksia ymmärtää ja tutkia orientaatioiden kautta muodostuvia teemoja. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 26.)

2.3 Kasvatuskumppanuus osana varhaiskasvatusta

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja lasten vanhempien välistä yhteistyötä. ”Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.) Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana päivähoitossa ovat lapsen yksilölliset tarpeet sekä lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. Kasvatuskumppanuus edellyttää keskinäistä tasavertaisuutta ja luottamusta. Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoina ja vastuussa kasvatuksesta. Työntekijöillä on koulutuksen tuomaa tietoa, taitoa ja osaamista. He antavat kasvatuksen asiantuntijoina tukensa vanhemmille. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmille tulee tarjota mahdollisuus keskustella oman lapsensa kasvatuksesta sekä yleisemmin kasvatuksesta ja päiväkodin asioista. Vanhemmilla tulee olla myös oikeus vaikuttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön.

Kaskelan ja Kekkonen (2006, 32–40) mukaan kasvatuskumppanuuden toteuttamista ohjaavat neljä tärkeää periaatetta. Nämä ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogisuus. Kuuleminen ei ole ensisijaisesti taito vaan tarkoittaa eläytyvää kuuntelemista ja läsnäoloa sekä aitoa kiinnostusta kasvatuskumppanin kertomiin asioihin. Kuulemiseen liittyy myös kerrottua kohtaan osoitettu empatia. Tilanteen, jossa kuuleminen tapahtuu, on oltava ilmapiiriltään turvallinen ja myönteinen ja näin asian kertomista helpottava. Kuulemiseen kuuluu osana myös rehellisyys. Kuulevassa ilmapiirissä voidaan rehellisesti tuoda esiin myös vaikeat ja negatiiviset asiat. Asioista keskustellaan avoimesti pelkäämättä niiden kasvatuskumppanissa herättämiä tunteita. Mahdollinen suuttumus tai ärtymys kohdataan rohkeasti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Kasvatustieteiden tohtori Aila Tiilikan (2005, 172–173) mukaan henkilökunnan taidoilla ja ammatillisuudella on suuri merkitys kuulemisen kannalta. Ne mahdollistavat myönteisen ja demokraattisen ilmapiirin, jossa keskustelu on luonnollista ja avointa. Vanhemmat kokevat, että heidän ajatuksiaan arvostetaan ja he ovat motivoituneempia yhteistyöhön. Kuuleminen korostuu perheiden kriisihetkillä, kuten avioero, jolloin vanhemmat kipeimmin kaipaavat kasvatuskumppania vanhemmuutensa tueksi. Kasvatuskumppani kuuntelee vanhempia, havainnoi lasta ja tämän oireita, sekä tarjoaa pysyvän ja turvallisen kasvuympäristön. Vanhemmat tekevät yhteistyötä lapsen parhaaksi antamalla kaiken olennaisen tiedon. Kriisi lujittaa kasvatuskumppanuutta ja mahdollistaa tulevaisuudessa asioiden puheeksi ottamisen myös vanhempien suuntaan.

Kunnioitus tarkoittaa kasvatuskumppanin hyväksymistä sekä hänen ja hänen näkemystensä arvostamista. Arvostus näkyy aina ajatuksina ja myös tekoina. Kunnioituksen kautta asioita ja mielipiteitä uskalletaan tuoda esiin pelkäämättä niiden mitätöimistä ja huomiotta jättämisestä. Hyvä myönteinen ja avoin ilmapiiri edesauttavat kunnioituksen syntymistä. Kunnioitusta edesauttaa myös edellä mainitun kuulemisen toteutuminen ja vanhempien aito kuuntelu kasvatuskumppanuudessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Tiilikan (2005, 163) mukaan jokapäiväinen kontakti on tärkeä kunnioituksen syntymisessä. Hyvä suhde rakentuu molemminpuoliselle kunnioitukselle, joka antaa hyvän mahdollisuuden tiedon välitykselle ja luo luottamusta. Kunnioitus on pohja todelliselle kasvatuskumppanuudelle. Kunnioituksen puute kriisitilanteissa vanhempia ja heidän itsemääräämisoikeuttaan kohtaan lastaan koskevilla asioilla voi tuhota syntyneen kas-

vatuskumppanuuden. Kasvatuskumppanuuden tuhoutuessa vanhempi voi kokea, että häntä ja hänen lastaan kohdellaan epäreilusti suhteessa muihin. (Tiilikka 2005, 168.)

Luottamus kasvatuskumppanuussuhteessa syntyy vuoropuhelun ja kohtaamisten kanssa pitkän ajan kuluessa. Vanhempien luottamuksen syntyyn vaikuttavat myös heidän kokemuksensa varhaiskasvattajien suhtautumisesta heidän lapseensa ja kuinka lasta hoidetaan. Luottamusta rakentavat myös vanhempien vaikuttamismahdollisuudet päivähoitoryhmän ja oman lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä edellyttää aktiivisuutta myös vanhemmilta. Heidän tulee keskusteluissa tuoda esiin toiveitaan, kasvatusnäkemystään ja ajatuksiaan päiväkodin suunnittelutyön taustaksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Tiilikan (2005, 165) mukaan luottamuksen syntyminen edellyttää aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Päivähoitosuhteen edetessä päiväkodin ja vanhempien välillä syntyy tietty tutuus, joka syvenee ajan kuluessa. Vanhemmat, joiden lapset ovat olleet useita vuosia päivähoitosuhteessa samaan päiväkotiin ja varhaiskasvattajiin suhtautuvat toteutuneeseen kasvatuskumppanuuteen positiivisemmin, kuin sellaiset vanhemmat, joille päiväkotia on vielä uusi. Yhteistyön pidentyessä vanhempien kokemuksellinen tieto saadaan paremmin käyttöön, mikä näkyy yhteistyön parempina tuloksina (Tiilikka 2005, 173).

Dialogisuus tarkoittaa tasavertaista vuorovaikutusta ja keskustelua, jossa kummankin osapuolen ajatukset ovat oikeita ja otetaan huomioon yhtä tärkeinä. Dialogisessa keskustelussa pyritään pohdinnan ja sovittelun kautta löytämään asioille yhteisiä merkityksiä. Tarkoituksena dialogisuudessa on, ettei saavutettu näkemys tai muu lopputulos ole yksistään kummankaan osapuolen vaan, että se on keskustelun kautta muodostettu yhteinen näkemys pohjautuen kummankin kumppanin omaan näkemykseen. Dialogiseen keskusteluun kuuluu myös eri mieltä oleminen ja suorapuheisuus. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38.) Luonteva keskusteluyhteys ja tiedon välittäminen erityisesti lapsen yksilöllisissä asioissa ovat vanhemmille tärkeää päiväkodin kanssa tehtävässä yhteistyössä. Niiden turvin vanhemmat kykenevät osallistumaan ja vaikuttamaan. Vanhemmat kokevat osallistumisensa keskustellen ja neuvotellen hyvin tulokselliseksi. (Tiilikka 2005, 161.)

Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta yksi päivähoidon haasteista on isien aktivoiminen. Kasvatuskumppanuus ja siihen liittyvät keskustelut hoidetaan yleensä äitien kans-

sa. Isän läsnäolo on usein valinnaista tai isän puuttumisesta ei edes keskustella. Samalla isät ovat kuitenkin muuten mukana päiväkodin arjessa tuoden ja hakien lapsia. (Rossi-Salow 2012, 163.) Filosofian tohtori Francis Wardle (2007) toteaa artikkelissaan, että naisvarhaiskasvattajille on luontevampaa työskennellä naisen kanssa, joten äidit valikoituvat kasvatuskumppaneiksi. Wardle kokee, että isät on helppo sivuuttaa kasvatuskumppanuudessa. Miesvarhaiskasvattajan läsnäolo voisikin tarjota mahdollisuuden isien aktivoimiseen. Naiselle on luontevampaa työskennellä naisen kanssa ja haastattelujeni pohjalta miehen on helpompi lähestyä miestä. Haasteena ovat tietysti mahdolliset stereotyyppiset käsitykset ja ennakkoluulot, joita isät voivat kokea miesvarhaiskasvattajaa kohtaan.

2.4 Miehet varhaiskasvatuksessa

Lastenhoitoa on historiallisesti aina pidetty naisten työnä, sekä perheissä että hoitopalveluissa. Nykyään miesten osallisuus lastenhoitoon on kuitenkin lisääntymässä. Yhä useampi isä käyttää isyysvapaan ja isäkuukauden. Osa isistä haluaa myös jäädä kotiin ja käyttää vanhempain- ja hoitovapaan. Koti-isyys on yhä harvinainen, mutta ei täysin poikkeuksellinen valinta. Koti-isien määrää on vaikea määrittää, mutta jonkinlaisen kuvan perhekulttuurin muutoksesta saa tutkimalla Kansaneläkelaitoksen eli Kelan etuustilastoja. Kela julkaisee vuosittain tilastot maksetuista etuuksista, kuten isyysraha tai vanhempainraha. Vuonna 2004 56 507 isää oli oikeutettu saamaan Kelalta etuuksia. Heistä kaikkiaan 39 273 nosti jotakin uuden lapsen isälle kuuluvaa etuutta. (Kelan perhe-etuustilasto 2004, 47.) Vuonna 2011 58 808 isää oli oikeutettu etuuksiin ja heistä 48 824 nosti jotakin etuutta (Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2011, 48). Seitsemän vuoden aikana etuuksia nostavien isien määrä nousi 69,5 prosentista 83,0 prosenttiin

Varhaiskasvatuksen henkilöstöön perhekulttuurin muutos ei ole kuitenkaan ainakaan vielä vaikuttanut. Varhaiskasvatus on edelleen erittäin naisvaltainen ala. Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD laatii vuoden 2012 alussa Suomen varhaiskasvatusta koskevan maaprofiilin, jossa varhaiskasvatustamme pidettiin kokonaisuutena laadukkaana. Suomessa on mm. maailman mittakaavassa erittäin matala henkilökunnan ja lasten suhdeluku. Yhtenä haasteista maaprofiilissa esiin nousi miesvarhaiskasvattajien vähäinen osuus varhaiskasvatuksen henkilökunnassa. 98,6 prosenttia varhaiskasva-

tuksen työntekijöistä Suomessa on naisia. (Taguma, Litjens & Makowiecki 2012, 60.) Tutkimuksessa huomioitiin työntekijät koulutuksesta riippumatta.

Päivähoidossa työskentelee mm. opistotasoisia lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, lähihoitajia, sosiaalikasvattajia, sosionomeja (AMK) sekä lastentarhanopettajia yliopistosta. Miesten osuus on hiukan suurempi, jos otetaan huomioon vain lastentarhanopettajat. Miesten osuus lastentarhanopettajista on 1980-luvun alun jälkeen vakiintunut n. 4 prosenttiin. Koulutuksessa olevien miesten osuus on yleensä suurempi, mutta merkittävä osa muuttaa urasuunnitelmiaan jo ennen valmistumistaan, vaihtaa alaa tai hakeutuu jatkokoulutukseen. (Isätoimikunta 1999.)

Vaikka suuri osa varhaiskasvatuksen kehittäjistä ja luojusta on miehiä, kuten lastentarhoiminnan perustaja Friedrich Fröbel tai aatteen Suomeen tuonut Uno Cygnaes, niin käytännön lastenhoitotyössä miehiä ei nähty. Tammisen (1995, 18) mukaan lastentarhanopettajakoulutuksen historia Suomessa alkaa vuodesta 1888, jolloin Hanna Rothman kehitti ”lastenhoitajakurssin”, joka muuttui vuonna 1892 ”lastentarhankasvattajatarkursiksi”. Kuten nimikin kertoo, ei miehillä ollut kurssille asiaa. Vasta vuonna 1968 Oulun lastentarhaseminaari ilmoitti hyväksyvänsä myös miehet opiskelijoiksi. 1970 valmistui Suomen ensimmäinen mieslastentarhanopettaja.

Miehiä alettiin saada alalle koulujen mieskiintiöiden avulla, jotka otettiin käyttöön vuonna 1974 lastentarhanopettajakoulutuksen uudistuksen myötä. 1990 kiintiöt poistettiin tasa-arvolain vastaisina. Kiintiöt eivät kuitenkaan saaneet koulutuksesta valmistuneitakaan miesvarhaiskasvattajia pysymään alalla. Suomessa lastentarhanopettajiksi 1970 alkaen valmistuneesta 671 miehestä oli alalla keväällä 1989 enää hieman runsaat puolet. Miesvarhaiskasvattajilla ei tutkimusten mukaan alun perinkään ollut tarkoitus jäädä alalle, vaikka he arvostivatkin itse työtä, vaan siirtyä toisiin töihin paremman palkan ja statuksen vuoksi. (Isätoimikunta 1999.)

3 MIES VARHAISKASVATTAJANA

Varhaiskasvattajan on tärkeää luoda käsitys omasta kasvattajuudestaan, arvoistaan ja etiikasta. Millainen kasvattaja minä olen ja miten minä haluan toimia? Varhaiskasvattajan tulee olla sitoutunut ja hänen täytyy omata herkkyyttä ja kykyä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Hänellä tulee olla kykyä suunnitella toimintaa ja rakentaa ympäristö, jossa näkyvät sekä lapselle ominainen tapa oppia että varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot. Miesvarhaiskasvattajan pitää näiden asioiden lisäksi miettiä omaa rooliaan miehenä. Päivähoidossa miesvarhaiskasvattaja edustaa koko omaa sukupuoltaan, mitä ei voi sivuuttaa. Mies on mies päiväkodissakin. Miesvarhaiskasvattajaan liitetään muutamia osittain stereotyyppisiäkin käsityksiä. Miesvarhaiskasvattajien ajatellaan tuovan päivähoitoon toiminnallisuutta, jota erityisesti pojat kaipaavat. (Ylitapio-Mäntylä 2011, 281.) Haastatteluissa nousi esiin kolme miesvarhaiskasvattajan kasvattajuuteen liittyvää roolia: roolimalli, auktoriteetti sekä heittäytyjä. Nämä kolme ovat keskeisimmät miesvarhaiskasvattajalle mielletyt roolit kasvattajana. Jokaisen työntekijän persoona, motivaatio ja harrastukset jne. vaikuttavat tietysti siihen kuinka vahvasti nämä roolit ja niihin liittyvät ominaisuudet näkyvät, mutta ne ovat osa jokaista miesvarhaiskasvattajaa.

3.1 Roolimalli

Vahvasti miesvarhaiskasvattajan roolimalli nousee esiin puhuttaessa lasten ja erityisesti poikien sukupuoli-identiteetin kehittymisen näkökulmasta. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan samastumista omaan sukupuoleen ja sen edustajien käyttäytymisen ja ominaisuuksien sisäistämistä. Sukupuoli-identiteetin muodostuminen mahdollistaa oman sukupuolen syvällisen tiedostamisen. Selkeä, arvostusta ja hyväksyntää sisältävä sukupuoli-identiteetti on olennainen osa hyvinvointia, psyykkistä terveyttä ja elinvoimaa. (Keskinen & Hopearuoho-Saajala 1994, 16.) Esimerkiksi pojan sukupuoli-identiteetin muodostuminen edellyttää biologisten ominaisuuksien lisäksi asianmukaisia roolimalleja ja että hänet luokitetaan johdonmukaisesti pojaksi.

Lastenpsykiatrian erikoislääkäri Jari Sinkkonen (1990, 142) tuo esille nykyperheiden rikkinäisyyden, josta johtuen lapsilta saattaa puuttua suhde omaan isään. Miesvarhaiskasvattaja tarjoaa turvallisen ihmissuhteen ja roolimallin, johon pojat voivat samaistua.

Jos tällaisia ”malli-miehiä” ei lapsen elämässä ole, saattaa etenkin seksuaaliseen kehitykseen tulla kolhuja. Pojilla on vaikeuksia käsitellä ja muodostaa omaa sukupuolista rooliaan ja sukupuoli-identiteettiään. Sinkkonen (2005, 93) toteaa, että useat kasvavien poikien ongelmat, esimerkiksi käytöshäiriöt ja antisosiaalinen oireilu, selittyvät ainakin osaksi sillä, että liian monilla pojilla ei ole ollut riittävää isän tukea elämässä heidän kasvaessaan.

Isätoimikunnan (1999) mukaan tutkimuksissa poikien on todettu viihtyvän päiväkodissa tyttöjä huonommin ja olevan yliedustettuina häiriökäyttäytymisessä. Päivähoidon katsottiin vastaavan paremmin tyttöjen tarpeisiin. Osa syynä ilmiön taustalla pidettiin poikien kasvuympäristön feminiinisyyttä. Pojilta puuttuvat miesmallit uhkaavat kehitystä ja hyvinvointia. Poikien pahoinvointi ja häiriköinti esimerkiksi päiväkodeissa johtuu osittain heidän luontaisten kehitys- ja toiminnantarpeiden heikkona ymmärryksenä naisvarhaiskasvattajien joukossa. Pojat kaipaavat suuria ja rajuja leikkejä, toiminnallisuutta ja kamppailua. Naisvaltaisessa kasvatusympäristössä lapset etenkin pojat eivät saa riittävän hyvää käsitystä miehistä ja miehenä olemisesta. Vaikka miesvarhaiskasvattajan merkitys pojille korostuu, niin tyttöjä ei kuitenkaan saa unohtaa. Myös tytöt tarvitsevat miesvarhaiskasvattajia oman sukupuoli-identiteettinsä ja minäkuvansa luomiseen. Jokaiselle lapselle on tärkeää saada pienestä pitäen vaikutteita molempia sukupuolia edustavilta turvallisilta ja läheisiltä aikuisilta

Miesvarhaiskasvattajan merkitystä lastensukupuoliroolikehityksen kannalta tutkittaessa on esiin noussut kolmenlaisia näkemyksiä. Ensimmäiseksi miesvarhaiskasvattajan koetaan korvaavan puuttuvaa tai vähän läsnä olevaa isähahmoa. Tämä tukee erityisesti poikien itseluottamusta ja ”sukupuolelle tarkoituksenmukaista käyttäytymistä”. Miesvarhaiskasvattajan maskuliinisuuden korostaminen suhteessa naisten feminiinisyyteen on ominaista tälle näkemykselle. Toiseksi miesvarhaiskasvattajaa on pidetty lapsille vaihtoehtoisena miehen mallina, joka hoivaa ja huolehtii. Tässä näkemyksessä ei noudateta perinteistä sukupuolten roolijakoa, painotetaan sukupuoliroolien murtamista ja androgyynistä eli maskuliinisuutta ja feminiinisyyttä yhdistävää sukupuoliroolia. Kolmas näkemys korostaa miesvarhaiskasvattajan naisvarhaiskasvattajista eroavia työn painoituksia. Miesvarhaiskasvattaja painottaa työssään hänelle ominaisempia asioita, kuten fyysisiä pelejä, urheilua ja yleensä karkeamotorisia toimintoja. (Tamminen 1995, 56–57.)

3.2 Auktoriteetti

Kasvatustieteen professori Juhani Hytösen (2007, 76) mukaan auktoriteetin saa henkilö, joka on yhteiskunnassa sellaisessa asemassa, johon liittyy tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Auktoriteetin omaava henkilö, esim. varhaiskasvattaja, on jonkin tietämisen tai taitamisen erityisosaaja. Auktoriteettiasema saavutetaan koulutuksen kautta. Auktoriteetti menettää asemansa, jos joku kyseenalaistaa ja kumoaa hänen osaamisensa. Varhaiskasvattajan tiedot lapsen suotuisasta kehityksestä ja pedagogiset taidot antavat hänelle auktoriteetin suhteessa lapsiin.

Kasvatustieteen professori Tapio Puolimatka (2010, 264–265) pohtii kirjassaan auktoriteetin tarvetta kasvatuksessa. Puolimatkan mielestä kasvatuksellinen ohjaus on hyväksyttävää ja kasvatuksellinen auktoriteetti perusteltavissa. Lapsi on kypsymätön ja kykenemätön huolehtimaan itsestään. Kehityspsykologian mukaan lapsi tarvitsee ohjausta terveeseen kehitykseen. Ilman ohjausta lapsi toimii itseään tai ympäristöään vahingoittavasti. Lapsen oikeus avoimeen tulevaisuuteen vaatii, että hänen toimiaan rajoitetaan, niin etteivät epäkypsät valinnat tuhoa tulevia valinnanmahdollisuuksia. Kasvattajan täytyy toimia ohjaavana auktoriteettina kunnes lapsi on kypsä tekemään omia valintoja.

Kasvattajalla on aina auktoriteetti asema suhteessa lapsen. Auktoriteetti ei ole kuitenkaan pelkkää ohjaamista ja komentamista. Se on turvallisen lapsuuden luomista asettamalla rajoja ja antamalla myös turvallisen aikuisen läheisyyttä ja hoivaa. Anne Eskelisen (2000, 28–29) mukaan tärkeää on kasvattajan lasta kohtaan osoittama kunnioitus. Aikuisella on oikeus ja velvollisuus asettaa rajat, mutta ei loukata lapsen persoonallisuutta. Lapset protestoivat rajoja, mutta kasvattaja ei saa provosoitua tai suuttua. Asia tulisi selittää lapselle ymmärrettävästi ilman äänen korotusta tai lapsen nöyryytystä. Jos menettää kontrollin, niin menettää osan auktoriteetistaan. Loukkaava tai aliarvioiva kohtelu on lapselle vahingollisempaa kuin tiukat rajat.

Osa lapsen suotuisan kehityksen tukemista päivähoidossa on tiettyjen vapauksien antaminen lapselle esimerkiksi leikissä. Varhaiskasvatuksen dosentti Marjatta Kallialan (2012, 199–200) mukaan varhaiskasvattajan auktoriteetin haasteena on toiminnan rikastuttaminen ja ryhmän hallinnan välinen tasapaino. Villin leikin jälkeen tulisi onnistua ruokailutilanteessa. Tasapainoa joutuu etsimään jatkuvasti vaihtelevissa tilanteissa, mut-

ta kehittyneet pedagogiset taidot ja eri menetelmien hallinta tukee tämän tasapainon löytämistä.

Auktoriteettina miesvarhaiskasvattaja antaa lapselle enemmän vapauksia, mutta pitää myös tiukempaa kuria. Yhteiskuntatieteiden tohtori Johanna Lammi-Taskulan (1993, 27–28) haastatteluissa miesvarhaiskasvattajat kokivat olevansa päiväkotityössä rennompia ja suurpiirteisempiä kuin naiset. Miesvarhaiskasvattajat tuovat päiväkodin arkeen huumoria, hauskuutta ja vauhdikkuutta. Miesvarhaiskasvattajat antavat lasten leikkiä myös naisvarhaiskasvattajien mielestä liian rajuja tai vaarallisia leikkejä. Rentouden vastapainona miesvarhaiskasvattajat kokivat kuitenkin olevansa naisvarhaiskasvattajia jämäkempiä ja pitävänsä tiukempaa kuria.

3.3 Heittäytyjä

Käytän miesvarhaiskasvattajan toiminnallisesta roolista termiä heittäytyjä. Tarkoitin tällä sitä, että miesvarhaiskasvattaja on innokas ja taitava leikittäjä ja liikuttaja, joka kykenee innostamaan lapset mukaan vauhdikkaisiin liikunnallisiin leikkeihin ja peleihin. Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksen (2005, 10) mukaan liikkuminen ja leikkiminen on fyysistä aktiivisuutta, joka tukee lapsen päivittäistä hyvinvointia ja terveyttä. Lapsen liikunnan suositus on kaksi tuntia päivässä. Liikuttaessa lapsen elimistö saa kehityksen kannalta välttämätöntä kuormitusta. Lapsi tarvitsee normaaliin fyysiseen kasvuun ja kehitykseen liikuntaa. Liikkuminen vahvistaa sidekudoksia, jänteitä ja luidusta, kehittää hengitys- ja verenkiertoelimistöä sekä kehittää lapsen motorisia kykyjä. Lasten päivittäisen liikunnan väheneminen ja ravinnon energiapitoisuuden lisääntyminen ovat lisänneet ylipainoisten lasten määrää. Fyysinen aktiivisuus lapsuudessa luo liikkumistottumuksia myös aikuisuuteen ja ennaltaehkäisee ylipainon lisäksi merkittäviä sairauksia, esim. 2-tyyppin diabetesta ja sydän- ja verisuonitauteja.

Liikunnasta lapsi saa paljon muutakin, kuin kehitykselle ja kasvulle välttämätöntä kuormitusta. Liikkuessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Monet liikuntatilanteet, kuten pelit ja leikit, herättävät lapsessa vahvoja tunteita. Kuuluminen osaksi ryhmää lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, mutta harjaannuttaa myös tunteiden hallintaa. Leikki ei suju, jos tunteitaan ei osa hallita. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 138.) Liikkuminen tarjoaa lapselle vauhtia ja elämyksiä. Liikkumisen kautta lapsi

tutustuu itseensä, muihin ihmisiin ja ympäristöön. Tietoisuus omasta kehosta ja sen hallinnasta on pohjana terveelle itsetunnolle. Varhaiskasvattajien tulee luoda lapsille liikuntaan virittävä ympäristö, esteetön ja turvallinen toimintaympäristö. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 22–23.) Erityisesti pojille leikissä ja liikunnassa korostuu myös kilpaileminen. Pojille on tyypillistä etsiä parasta ja leikkiä leikkejä tai pelata pelejä, joissa voidaan keskenään verrata esim. nopeutta, voimia tai nokkeluutta. (Keskinen & Hopearuoho-Saajala 1994, 40.)

Liikunta on myös väline liian energian ja fyysisen aktiivisuuden purkamiseen. Keskinen ja Hopearuoho-Saajala (1994, 87–88) kertovat Turkulaisessa tytöt ja pojat -projektissa toteutetusta ratkaisusta poikien fyysisen levottomuuden vähentämiseen. Eräs perhepäivähoitaja oli kyllästynyt poikien jatkuvaan nahisteluun sekä sen kieltämiseen ja kehittänyt pojille oman ”tappelupäivän”. Joka torstai pojat saivat nahistella ja painia niin paljon kuin jaksoivat. Yhdessä lasten kanssa luotiin säännöt, joissa töniminen ja pureminen oli kielletty, eikä kenenkään ollut pakko osallistua. Myöhemmin painimisen korvasi piirissä nopeasti juokseminen junaan leikkien. Tappelupäivä saavutti perhepäivähoitajan mukaan myös tulosta. Muina päivinä poikien levottomuus ja nahistelu väheni.

Wardlen (2007) mukaan miesvarhaiskasvattaja tuo päiväkotiin lisää viihtyvyyttä, liikettä ja rajua leikkiä. Miesvarhaiskasvattajalle lasten kanssa liikkuminen on ominaista. Hän on taitava ja innokas leikittäjä, joka antautuu mielellään leikkimään ja hulluttelemaan lapsen kanssa (Sinkkonen 2005, 90). Välillä voi olla niinkin, että meno käy lapselle liian hurjaksi, lapsi oppii kuitenkin ilmaisemaan epämukavan olonsa. Lapsi saa miesvarhaiskasvattajalta aistimuksia ja kokemuksia, joita nainen ei tarjoa. Leikit ovat vähemmän verbaalisia, mutta fyysisempiä leikkejä, joista lapsi nauttii. ”Lapselle avautuu suunnattoman rikas maailma, kun on olemassa erilaisia ihmisiä” (Sinkkonen 2006). Lapsen aktiivinen ja vastavuoroinen toiminta luo pohjaa kognitiivisten taitojen kehitykselle. Puutteelliset liikuntataidot ovat yhteydessä erilaisten oppimisen ongelmien kanssa. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 137.)

Miesvarhaiskasvattajat päästävät lapset hurjempien leikkien maailmaan. Hirvonen (2011, 119–121) kirjoittaa kirjassaan nykyajan ylisuojelevasta kasvatuksesta ja lasten riskileikeistä. Nyky-yhteiskunnassa nähdään uhkia ja riskejä joka puolella. Puuhun ei saa kiivetä, koska voi pudota. Mistä voidaan tietää, että lapsi putoaa tai kuinka vaarallista putoaminen olisi. Aikuiselle riski tarkoittaa syytä tehdä tai jättää tekemättä jokin asia.

Lapselle riski on hauska, jännä ja hieman pelottava, mutta luonnollinen asia. Kaikessa lapsen tekemisessä piilee jokin riski. Aikuinen joka pitää lasta pumpulissa jarruttaa lapsen oppimista, kehitystä, iloa ja turvataitoja.

Miesvarhaiskasvattajan heittäytymisessä leikkiin ja liikuntaan on kuitenkin oma haasteensa. Isätoimikunnan (1999) mukaan mies saattaa ajan kuluessa väsyä melko yksipuoliseen lasten kanssa riehumiseen ja seikkailemiseen. Jos näköpiirissä ei ole sopivia uralta etenemismahdollisuuksia tai toisenlaista tapaa toimia työssään, hakeutuvat miesvarhaiskasvattajat töihin toisaalle. Tällaisessa tilanteessa korostuu miesvarhaiskasvattajan hyvinvointi. Jos miesvarhaiskasvattaja halutaan yhä pitää päivähoitoryhmässä, tulee työnjakoa muuttaa niin, että osa toiminnallisuudesta ja liikunnasta on naisten vastuulla. Tämä on myös lapsen etu. Lapselle on tärkeää mahdollistaa päivittäinen liikunta, jossa hyödynnetään erilaisia opetustyylyjä. (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 23.) Miesvarhaiskasvattajan ja naisvarhaiskasvattajan tyyli leikittää ja liikuttaa ovat yhtä arvokkaita ja lapselle tärkeitä.

4 MIESVARHAISKASVATTAJA AINOKAISENA TYÖYHTEISÖSSÄ

Varhaiskasvatuksen naisvaltaisuuden vuoksi miesvarhaiskasvattajia on päiväkodeissa usein vain yksi, jos sitäkään. Tässä luvussa pyrin tutkimaan työyhteisön ryhmädynamiikkaa erityisesti päiväkodin näkökulmasta ja sitä, millaisia vaikutuksia miesvarhaiskasvattaja ainokaisena oman sukupuolensa edustajana tuo työyhteisöön. Työyhteisö näkökulmaa ei voi sivuuttaa, koska toimiva työyhteisö on varhaiskasvatuksessa laadukkaan työn edellytys.

4.1 Työyhteisön ryhmädynamiikka

Psykoterapeutti Raimo Niemistön (1999, 122) mukaan työyhteisöissä, kuten kaikissa muissakin ryhmissä vallitsee tietynlainen ryhmädynamiikka. Ryhmän sisäiset tunnesuhteet, roolit ja vuorovaikutussuhteet muokkaavat ryhmän dynamiikkaa yksilölliseksi. Ryhmän sisäisten rakenteiden eläminen ja muutos ovat osa ryhmädynamiikkaa. Ryhmädynamiikka syntyy jokaisen ryhmän jäsenen rooleista ja niiden muodostamasta kokonaisuudesta. Näiden roolien yhteentörmäykset ja ristiriidat aiheuttavat ryhmädynamiisia ilmiöitä. Siihen millainen yksilön rooli on vaikuttavat hänen omien persoonallisten taipumustensa lisäksi toisilta ihmisiltä tulevat odotukset. (Niemistö 1999, 107.)

Psykologi Aku Kopakkalan (2005, 100–101) mukaan roolit voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Nämä ovat kollektiivinen, sosiaalinen ja persoonallinen. Kollektiivinen rooli on ihmisen selvästi näkyvä osa. Kollektiivisen roolin muodostavat mm. sukupuoli, koko, ikä ja yleinen ulkoinen olemus, joiden kautta luomme kuvaa kyseisestä henkilöstä. Sosiaaliset roolit ovat sopimuksia, mm. esimies ja alainen tai puhuja ja kuuntelija. Ilman toista roolia ei olisi toistakaan. Persoonalliset roolit ovat nimensä mukaisesti henkilökohtaisia. Niihin liittyy tunteita, jotka ovat jossain määrin hallitsemattomia. Esim. mustasukkainen rakastaja on sosiaalinen rooli, jossa tunteet hallitsevat vahvasti ihmistä. Työelämä perustuu lähtökohtaisesti sosiaalisiin rooleihin, mutta vaikutuksensa on myös sekä kollektiivisilla että persoonallisilla rooleilla. Emmehän voi muuttaa ikäämme ja kokoamme tai täysin sulkea tunteita työn ulkopuolelle.

Toimivassa työyhteisössä vallitsee hyvä ryhmädynamiikka. Ryhmän jäsenet kunnioittavat toistensa erilaisia rooleja. Tämä luo pohjan työyhteisön dialogisuudelle eli vastavuoroiselle keskustelulle. Vapautunut ja avoin ilmapiiri ei synny hetkessä. Kuten kasvatuskumppanuussuhde perheisiin, niin myös toimiva työyhteisö vaatii pitkäjänteistä rakentamista. Edellytyksiä vapautuneelle ja avoimelle ilmapiirille ovat turvallisuus ja ihmisten näkeminen ja hyväksyminen sellaisina kuin he ovat. Avoin keskustelu edellyttää luottamusta siihen, että minua kuunnellaan ja ymmärretään. Työyhteisön yhteisöllisyyden kannalta on tärkeää rohkaista ja kannusta omien näkemysten, mielipiteiden ja kritiikin ilmaisuun. Toimivat ihmissuhteet luovat perustan yhteisöllisyydelle. Ihmissuhteiden toimivuus ei kuitenkaan tarkoita jatkuvaa harmoniaa ja yksimielisyyttä. Harmoninen ja yksimielinen työyhteisö on yksipuolinen ja rajoittunut. Ihmisten erilaiset mielipiteet ovat yhteisön voimavara, jonka kautta se voi kehittyä ja tuottaa parempaa tulosta. (Mäkipeska & Niemelä 1999, 94–96.)

4.2 Päiväkoti työyhteisönä

Psykologi Liisa Kiesiläisen (1990, 5) mukaan kasvatusyhteisön eli tässä tapauksessa päiväkodin tulisi olla aina jotain muutakin kuin vain työpaikka. Kasvatustyön onnistumiseksi yhteisössä täytyy olla todellista halua tehdä kasvatustyötä sekä tahtoa löytää ja tavoitella yhteisiä tavoitteita. Kasvatustieteen professori Soili Keskisen (1999, 8) mukaan päiväkotien työntekijät ovat yleensä iloisia, sosiaalisia ja ammattitaitoisia. Toimivan työyhteisön syntyminen edellyttää kuitenkin näiden ominaisuuksien ja osaamisen lisäksi yhteisten tavoitteiden sopimista. Tavoitteiden sopiminen ei ole yksinkertaista, vaan se edellyttää organisointia, vastuunottoa ja toisten arvostavaa huomioimista. Tavoitteen pitää olla tarpeeksi selkeä ja tuntua jokaisesta henkilökohtaisesti tärkeältä. Eri-tyislasterhanopettaja Jari Tiensuun (2005, 49) mukaan päiväkotia työyhteisönä määrittää koulutusten ja niiden kautta saatujen ammatillisten painotusten laaja skaala. Lasterhanopettajat ajattelevat työtä pedagogisista lähtökohdista ja lähihoitajat taas hoidon näkökulmasta. Tämä vaikuttaa merkittävästi yhteisten tavoitteiden syntymiseen.

Tiensuun (2005, 52) mukaan päiväkodin onnistuminen perustehtävässään eli lasten kehityksen tukemisessa, edellyttää henkilöstön eli varhaiskasvattajien toimivaa yhteistyötä. Tätä toimivaa yhteistyötä uhkaavat työyhteisön ongelmat. Ongelmat päiväkodissa liittyvät ihmissuhteisiin, vanhempien kanssa tehtävään työskentelyyn, kuppikuntaisuus-

teen sekä kateuteen. Ollaan esimerkiksi kateellisia toisen ammattitaidolle. (Tiensuu 2005, 49.) Kalliala (2012, 140–141) toteaa, että päiväkodeissa muista positiivisesti jollakin tavalla erottuvaa työntekijää on vaikea sietää. Ääneen lausumaton sääntö kieltää olemasta erilainen ja hyvä. Ammatillinen kunnianhimo ja halu tehdä työ hyvin, tulkitaan muiden taholta pätemiseksi. Tilannetta pahentaa lasten kiintyminen aikuisiin, joilla on heille paljon annettavaa. Työnohjaaja ja työyhteisöjen kehittämiskonsultti Taru Kailolan (2003, 85–86) mukaan kateudessa on kaksi puolta. Toisaalta kateus voi kannustaa oppimiseen ja luovuuteen. Toisaalta se voi näkyä negatiivisena käytöksenä, kuten ilkeytenä tai pahansuopeutena. Työyhteisössä kateus heijastuu ilmapiiriin ja yhteishenkeen. Päiväkodin työyhteisön huono yhteishenki heijastuu lapsiin ja perheisiin ja vaikuttaa kymmenien ihmisten elämään.

4.3 Mies ainokaisena päiväkodissa

Useimmilla ammateilla on sukupuolileima eli ne nähdään joko miesten tai naisten ammateiksi. Päivähoito ovat naisvaltainen ala, jolla työskentelevät miesvarhaiskasvattajat ovat poikkeuksellisia. Tehdyissä tutkimuksissa on käytetty erilaisia termejä kuvaamaan ihmisiä, jotka työskentelevät alalla, jossa toisella sukupuolella on selvä enemmistö. Tällaisia termejä ovat mm. roolinrikkoja, poikkeusyksilö, sooloilija, silmätikku, yksinäinen susi, muukalainen, ulkopuolinen ja häirikkö. Heidät mielletään työssään väärän sukupuolen edustajiksi. Tässä opinnäytetyössä käytän heistä termiä ainokainen. Ainokaiset ovat rajojen rikkojia kahdella tapaa. He ovat ylittäneet sukupuolirajat ja uhmanneet omalla alallaan vallitsevia sukupuolikäsityksiä. (Kauppinen-Toropainen 1992, 43.) Yhdysvaltalainen kauppatieteen professori Rosabeth Moss Kanter on ainokaistutkimuksen äiti. Moss Kanter (1977, 210–211) määrittelee ainokaisuudelle kolme ilmenemismuotoa. Nämä ovat vapaasti muotoillen huomion keskipiste, ulkopuolinen ja stereotypiat.

Tammisen (1995, 67) mukaan ainokaiset keräävät erilaisuutensa vuoksi huomiota. Heidän ei tarvitse tehdä mitään tämän huomion eteen. He ja heidän tekemisensä ovat jatkuvan tarkkailun alaisia, mikä muodostaa ainokaisille painetta työskennellä mahdollisimman hyvin ja korostaa osaamistaan ja aikaansaannoksiaan. Huomion keskipisteenä oloon liittyvät vahvasti myös ennakkoluulot. Naisvaltaisissa ja naisellisiksi leimautuneissa ammateissa työskentelevät miehet saavat helposti osakseen ympäristön ennakkoluulot. Miesvarhaiskasvattajiin kohdistuu ennakkoluuloja työpaikan ulkopuolisten mies-

ten ja vanhempien ihmisten taholta. Myös naisvarhaiskasvattajilla ja vanhemmilla voi olla ennakkoluuloja miesvarhaiskasvattajaa kohtaan.

Miesvarhaiskasvattaja edustaa ilman omaa syytään koko sukupuoltaan myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai muihin ääritekoihin syyllistyneitä miehiä. Miesvarhaiskasvattajan on usein puolustauduttava ja taisteltava häneen kohdistuvia ennakkoluuloja vastaan. (Isätoimikunta 1999.) Miesvarhaiskasvattaja saattaa ennakkoluulojen lisäksi joutua kohtaamaan naisvarhaiskasvattajien kateutta sukupuolensa vuoksi. Miesvarhaiskasvattaja voi saada sukupuolensa vuoksi enemmän arvostusta tai suosikki-aseman, mikä haittaa työyhteisön toimintaa. (Kauppinen-Toropainen 1992, 46.)

Lammi-Taskulan (1993, 17–18.) mukaan miesvarhaiskasvattajat yleensä kokevat saamansa huomion positiivisena. He kokevat saavansa tukea ja kannustusta naisvarhaiskasvattajilta. Myös lasten vanhemmat suhtautuvat miesvarhaiskasvattajaan yleensä positiivisesti. Varsinkin miesvarhaiskasvattajan aloittaessa päiväkodissa, panostetaan hänen viihtyvyyteensä. Miesvarhaiskasvattaja on usein lähes näyttelyesineen asemassa. Naisvarhaiskasvattajat esittelevät vieraille ”meidän miestä”. Työyhteisön tuki merkitsee käytännössä usein miesvarhaiskasvattajan mahdollisuutta valita itselleen mielekkäitä työtehtäviä ja toteuttaa omia visioitaan. Kaikissa päiväkodeissa miesvarhaiskasvattajia ei kuitenkaan suosita samalla tavalla, vaan hän on yksi muiden joukossa.

Tammisen (1995, 68) mukaan ainokaiset kärjistävät tilannetta työyhteisössä ja näin tahomattaan korostavat eroa itsensä ja enemmistön välillä. Tämä ero johtaa ainokaisen eristymiseen ja toisaalta lisää enemmistön me-henkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ainokainen voi jäädä ulkopuoliseksi vaikka olisi kuinka hyvä työssään. Miesvarhaiskasvattajaa ei ainokaisena välttämättä aina suosita työyhteisön sisällä. Miesvarhaiskasvattajat voivat jäädä työpaikan epävirallisten ystävyysverkostojen ulkopuolelle, koska hänen kiinnostuksenkohteensa poikkeaa muista. Jos miesvarhaiskasvattaja kokee itsensä ulkopuoliseksi, eikä hänellä ole ketään jolle keskustella työpaikalla, hän stressaantuu työhönsä nopeammin. (Isätoimikunta 1999)

Miesvarhaiskasvattajat joutuvat monesti taistelemaan löytääkseen oman paikkansa päiväkodissa muutaman ensimmäisen työskentelyvuoden aikana. Vaikka päivähoidon historialliset juuret ovat pääsääntöisesti miesten luomia, niin toimintatavat ovat kehittyneet pitkälti naisten voimin ja naisten ehdoilla. Eiväthän miehet edes saaneet pitkään aikaan

työskennellä päivähoitossa. Miesvarhaiskasvattajan sopeutuminen tähän naisten luomaan maailmaan ei suju ongelmitta. Miesvarhaiskasvattajan haasteena on löytää oma tapansa tehdä työtä naisvaltaisessa työyhteisössä. (Isätoimikunta 1999.) Työskentely naisvaltaisessa ammatissa saattaa myös uhata miesvarhaiskasvattajan sukupuoli-identiteettiä. Hänen maskuliinisuuttaan saatetaan kyseenalaistaa ja häntä epäillä pehmoksi, homoseksuaaliksi tai naismaiseksi, mikä aiheuttaa voi stressiä. (Tamminen 1995, 69.)

Tammisen (1995, 68) mukaan ainokaisiin suhtaudutaan stereotyyppisesti. Heidät samaistetaan sen sosiaalisen ryhmän edustajaksi, minkä suhteen he eroavat muista. Tässä tapauksessa erottava tekijä on sukupuoli. Stereotypia on pelkistetty yleistys jostain asiasta. Stereotypia on ennakkoluulojen, perinteiden ja odotusarvojen muodostama kokonaisuus. Stereotypiat ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Stereotypiat voivat näkyä päivähoitossa naisvarhaiskasvattajien luottamuspulana miesvarhaiskasvattajaa kohtaan. Miesvarhaiskasvattajan kyky huolehtia lapsista saatetaan kyseenalaistaa. (Lammi-Taskula 1993, 19.) Päivähoitossa naisvarhaiskasvattajat saattavat myös esimerkiksi odottaa miesvarhaiskasvattajan hoitavan työpaikalla kaikki raskaimmat ja ikävimmät tehtävät (Isätoimikunta 1999). Wardlen (2007) mukaan miesvarhaiskasvattajat halusivat että heitä kohdeltaisiin kaikin tavoin samalla lailla kuin naisvarhaiskasvattajia. Miesvarhaiskasvattaja haluaa hyväksyvän, tasa-arvoisen ja ammattimaisen työympäristön.

Lammi-Taskulan (1993, 31) mukaan miesvarhaiskasvattajat kokivat haastatteluissa päivähoiton yksipuolisen sukupuolirakenteen aikuisille epäviihtyisänä. Miehiä kaivattiin päiväkoteihin työyhteisöä tasapainottamaan. Eräs vastaaja koki, että miesvarhaiskasvattajan läsnäolo helpotti yleistunnetta ja vaikutti naisvarhaiskasvattajien käyttäytymiseen positiivisesti. Koettiin, että mies tervehdyttää naisvaltaista työyhteisöä, joka on otollinen maaperä riidoille ja kaunoille.

Tammisen (1995, 124–125) tutkimuksessa nousivat myös esiin miesvarhaiskasvattajan rauhoittava ja tasapainottava merkitys. Erityisesti haastatelluista naisvarhaiskasvattajista monet kokivat miesvarhaiskasvattajan poistavan naisten välisiä ongelmia. Miesvarhaiskasvattajan koettiin myös tuovan päiväkodin suunnitteluun ja toimintaan miesnäkökulmaa. Miesvarhaiskasvattajan läsnäolo mahdollistaa toimintavaihtoehtojen vertailun ja lisää kasvat keskusteluja. Jotkut haastatelluista nostivat esiin myös miesvarhaiskasvat-

tajan työyhteisöön tuomaa huumoria ja rennompaa ilmapiiriä. Huumorilla on monia positiivisia vaikutuksia työyhteisössä. Se mm. vähentää stressiä, lisää viihtymistä, edistää vuorovaikutusta ja yhdistää ihmisiä. (Furman & Ahola 2002, 33–36.)

Miesvarhaiskasvattajan tuleminen naisvaltaiseen työyhteisöön voi olla suuri muutos. Vain yhden sukupuolen edustajista koostuva työyhteisö luo oman homogeenisen kulttuurinsa, jonka jäsenien kiinnostuksen kohteet ja elämäntilanteet ovat samankaltaisia. Toisen sukupuolen edustajan saapuminen tällaiseen työyhteisöön vaikuttaa tähän kulttuuriin, mutta se näkyy myös käytännön järjestelyissä. Voiko kaikista asioista enää puhua? Miten sosiaalitilojen käyttö toteutetaan? Toisen sukupuolen tulemisesta ja sen vaikutuksista tulisi pystyä puhumaan avoimesti. Kaikki tunteet ja ajatukset olivatpa ne negatiivisia tai positiivisia tulisi tuoda heti esiin ja käsitellä. Työyhteisössä, jossa kommunikatio toimii ja työntekijät voivat osallistua päätöksentekoon on vähemmän vastarintaa muutosta kohtaan. (Haapaniemi 1998, 152.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöprosessini alkoi keväällä 2012 ideapaperin esittelyllä. Syyskuussa 2012 oli alustavan tutkimussuunnitelman vuoro, jonka yhteydessä sovin yhteistyöstä kahden työelämätahon kanssa. Helmikuussa 2013 sain valmiiksi varsinaisen tutkimussuunnitelman, jonka jälkeen hain vaadittavat tutkimusluvut ja tein työelämätahojen kanssa sopimukset opinnäytetyön tekemisestä. Aineiston keruu ja analysointi tapahtui maaliskuun 2013 aikana. Opinnäytteen kirjoitustyö tapahtui huhtikuussa 2013 ja esitys toukuussa 2013.

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Teoriaosiossa miesvarhaiskasvattajan roolia ja merkitystä käsitellään useista eri näkökulmista. Selvästi nousee esiin, että lasten kannalta miesvarhaiskasvattajia tarvitaan päiväkoteihin, mutta kasvatuskumppanuuden näkökulmasta miesvarhaiskasvattaja ei välttämättä tuo mitään lisää päivähoitoryhmään. Myös työyhteisön näkökulmasta miesvarhaiskasvattajan merkitys ainokaisena päivähoitoryhmässä ei ole yksinkertainen ja selkeästi positiivinen. Miesvarhaiskasvattaja voi vaikuttaa työyhteisöön positiivisesti tai negatiivisesti. Varhaiskasvatus on toimintaympäristönä kokonaisuus, joka sisältää lapset, vanhemmat ja työyhteisön. Siksi ei ole järkevää keskittyä vain lapsiin tai työyhteisöön, koska miesvarhaiskasvattajan rooli ja merkitys muodostavat myös kokonaisuuden. Jos tämä kokonaisuus on positiivinen, voidaan miesvarhaiskasvattajien läsnäoloa päivähoidossa perustella ja vaatia.

Opinnäytetyöni tutkimustehtävä on nostaa esiin miesvarhaiskasvattaja ja hänen koko merkityksensä varhaiskasvattajana niin hyvässä kuin pahassa. Käytännössä tavoitteena on selvittää ja tutkia varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia miesvarhaiskasvattajasta päivähoitoryhmässä. Tutkimisen kohteena ovat miesvarhaiskasvattajan roolit ja merkitys sekä näiden kautta myös mahdollisuudet ja haasteet päivähoitoryhmässä. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millainen on miesvarhaiskasvattajan rooli päivähoitoryhmässä suhteessa lapsiin, vanhempiin ja työyhteisöön?

2. Millainen on miesvarhaiskasvattajan merkitys päivähoitoryhmässä?
3. Millaisia mahdollisuuksia ja haasteita miesvarhaiskasvattaja tuo päivähoitoryhmän toimintaan?

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni pyrkii selvittämään miesvarhaiskasvattajan roolia suhteessa lapsiin, vanhempiin ja työyhteisöön. Miesvarhaiskasvattajan roolilla tarkoitan opinnäytetyössäni miesvarhaiskasvattajan olemusta, asemaa ja toimintatapaa osana päivähoitoryhmää. Tämän käsitteen sisään kuuluvat miesvarhaiskasvattajalle ominaiset piirteet ja toiminta. Miesvarhaiskasvattajan rooli on erilainen suhteessa lapsiin, vanhempiin ja työyhteisöön. Miesvarhaiskasvattajalla voi olla useitakin eri rooleja. Esim. suhteessa lapsiin miesvarhaiskasvattajan rooli on kasvattaja, mutta kasvattajan roolin sisällä mies on mm. auktoriteetti ja roolimalli.

Toisella tutkimuskysymykselläni pyrin selvittämään millainen on miesvarhaiskasvattajan ja hänen roolinsa merkitys päivähoitoryhmässä. Merkityksellä tarkoitan miesvarhaiskasvattajan läsnäolon konkreettisia ja abstrakteja merkityksiä ja vaikutuksia. Konkreettisia asioita voisi olla esimerkiksi lisääntynyt liikunta ja abstrakteja työyhteisön ilmapiiriin paraneminen, joka tosin voi myöhemmin konkretisoitua työntekijöiden lisääntyneenä hyvinvointina..

Kolmas tutkimuskysymykseni pyrkii selvittämään millaisia haasteita ja mahdollisuuksia miesvarhaiskasvattaja tuo päivähoitoryhmään. Mahdollisuudet ja haasteet voivat liittyä mm. miesvarhaiskasvattajan ammatillisuuteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, päivähoitoryhmän arkitoimintaan tai vaikkapa vanhempien kanssa tehtävään kasvatuskumppanuuteen. Olen myös kiinnostunut mahdollisuuksien ja haasteiden mahdollisista ristiriidoista ja niiden merkityksestä.

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen piirteitä ovat: mm. tutkittavien näkökulman esiin tuominen, kohdejoukon tarkoituksenmukaisuus ja aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi, Remes

& Sajavaara 2007, 160.) Nämä piirteet sopivat hyvin tutkimukseeni, koska miesvarhaiskasvattajan roolia tutkittaessa pitää selvittää aiheesta kokemusta omaavien työntekijöiden näkemyksiä ja analysoida niitä monipuolisesti. Kirjoista saa tutkimusta tukevaa teoriaa, mutta ei riittävää kuvaa aiheesta.

Aineiston keräämisen suoritin haastatteluilla. Haastattelu on kyselyä joustavampi tiedonkeräysmenetelmä, koska haastattelija voi tarvittaessa tarkentaa ja syventää haastateltavalta saamaansa informaatiota. Lisäksi haastattelija voi havainnoida haastateltavan elekieltä ja ilmaisua. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 73.) Haastattelu sopii omaan opinnäytetyöhöni kyselyä paremmin, koska miesvarhaiskasvattajan roolista ja merkityksestä näin kokonaisvaltaisesti on melko vähän tutkimustietoa ja haastattelu antaa mahdollisuuden haastateltaville tuoda omat ajatuksensa avoimesti esille. Kyselyn kysymykset määrittelevät hyvin pitkälle vastausraamit, mikä sopii kun halutaan tutkia jotain tiettyä ilmiötä tarkasti. Omaan opinnäytetyöhöni se ei kuitenkaan sovi, koska en etukäteen voi tietää mitä työntekijät ajattelevat. Haastattelu valitaankin usein siksi, että tutkijan on etukäteen vaikea tietää millaisia vastaukset tulevat olemaan (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 200).

Haastattelun eri muodoista valitsin vielä tarkemmin avoimen haastattelun, johon otin elementtejä myös teemahaastattelusta. Haastattelujani voisikin kutsua teemoitetuiksi avoimiksi haastatteluiksi, joissa oli mukana hyvin kevyesti ohjaavat teemat, kuten esim. miesvarhaiskasvattaja suhteessa lapsiin tai vanhempiin. Teemat toimivat vain perusviitekehysinä muuten hyvin avoimelle keskustelulle. Tuomen ja Sarajärven (2011, 76) mukaan avoin haastattelu liittyy tutkittavaa aiheeseen ja tutkimustehtävään, mutta on ilmiökeskeinen eli tutkimuksen viitekehys ei määrää haastattelun sisältöä. Avoin haastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda ajatuksensa esille hyvin monipuolisesti. Haastattelija ohjaa puhetta tarvittaessa. Omaan opinnäytetyöhöni avoin haastattelu sopii hyvin, koska Tuomen ja Sarajärven (2011, 76) mukaan avoimessa haastattelussa sallitaan haastattelijan kokemusperäinen väliintulo. Näin pystyin syventämään haastatteluja teorialla, aikaisempien haastattelujen huomioilla ja omilla kokemuksillani.

5.3 Yhteistyötahojen valinta ja aineiston keruu

Olen sopinut yhteistyöstä kahden työelämätahon kanssa, jotka ovat Pirkanmaalaisessa kunnassa sijaitseva kunnallinen päiväkodi ja Pirkanmaan alueella toimivan yksityisen kansainvälinen päiväkodin johtava lastentarhanopettaja. Valitsin kummankin yhteistyötahon omien työkokemusteni pohjalta. Kunnallisessa päiväkodissa olen ollut töissä ja kansainvälisessä päiväkodissa harjoittelussa. Kummassakin paikassa työskentelee miesvarhaiskasvattajia ja molemmissa pyritään mielellään rekrytoimaan heitä, jos se on mahdollista. Uskon, että näissä kahdessa päiväkodissa on kattavaa näkemystä ja kokemusta miesvarhaiskasvattajan roolista, merkityksestä sekä mahdollisuuksista ja haasteista. Kansainvälisen päiväkodin valitsin myös, koska kansainvälisyys ja monikulttuurisuus ovat olleet iso osa opintojani ja haluan tuoda tätä näkökulmaa myös opinnäyte-työhöni.

Toteutin tutkimukseni teemoitetuilla avoimilla haastatteluilla joihin osallistuu 5 työntekijää. Kunnallisessa päiväkodissa haastattelin kahta mies- ja kahta naistyöntekijää. Haastattelut toteutin parihaastatteluina niin, että miehet olivat parina ja naiset parina. Parihaastattelun valitsin lisätäkseen yksittäisen haastattelun monipuolisuutta. Haastattelut pystyivät yhdessä toistaan tukien kommentoimaan aihetta ja omia ajatuksiaan. Haastattelemillani naistyöntekijöillä tuli olla kokemusta työskentelemisestä sekä ryhmässä jossa on miesvarhaiskasvattaja että ryhmässä ilman miesvarhaiskasvattajaa. Näin heillä on perspektiiviä näkemyksilleen ja ajatuksilleen.

Miestyöntekijöiltä vastaavaa perspektiiviä ei tietenkään voinut vaatia, joten he toivat esiin kokemuksiaan omasta ja muiden miesvarhaiskasvattajien roolista ja vaikutuksesta ryhmään, sekä erityisesti miesvarhaiskasvattajien haasteista ja mahdollisuuksista. Erityisesti isien kanssa tehtävä työ oli miestyöntekijöiden haastatteluissa mielenkiintoinen aihe. Tutkimuksen pääpaino oli kunnallisessa päiväkodissa, koska siellä pystyin toteuttamaan haastattelut suomeksi. Kansainvälisen päiväkodin johtavaa lastentarhanopettajaa haastattelin englanniksi. Häneltä toivoin saavani kansainvälistä ja monikulttuurista näkemystä tutkimaani aiheeseen.

5.4 Aineiston analysointi

Nauhoitin haastattelut sanelukoneella ja aloitin nauhoitusten analysoinnin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aluksi litteroin eli kirjoitin haastattelut puhtaaksi sanasanaisesti. Litterointi voidaan tehdä koko aineistosta tai valikoiden tutkittavasta aiheesta riippuen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 217). Litteroin aineiston kokonaisuudessaan, jonka jälkeen luin ja kävin sen tarkasti läpi. Tämän jälkeen aloitin aineiston redusoinnin eli pelkistämisen (Liite 1). Redusoinnissa aineisto pelkistetään siten, että tutkimuksen kannalta epäolennaiset osat karsitaan pois (Tuomi & Sarajärvi 2011, 109). Kävin tekstin läpi ja poistin siitä kaikki epäolennaiset lauseet ja kommentit. Jäljelle jääneen aineiston pelkistin muuttamalla alkuperäisilmaisut pelkistettyyn muotoon. Tämän jälkeen listasin saadut pelkistetyt ilmaukset ja aloitin klusteroinnin eli ryhmittelyn (Liite 2). Lajittelin pelkistetyt ilmaukset niiden antaman informaation mukaan alaluokkiin ja nimesin nämä luokat. Lopuksi luokittelin alaluokat vielä kolmeen pääluokkaan, jotka ovat kasvattaja, kasvatuskumppani ja työyhteisön jäsen.

6 MIESVARHAISKASVATTAJAN ROOLI JA MERKITYS OSANA PÄIVÄHOITORYHMÄN ARKEA

Tämä luku sisältää haastatteluideni keskeiset tulokset, tulosten suhteen teoriaan ja omat haastatteluiden ja teorian pohjalta rakentamani johtopäätökset. Johtopäätöksissä olen tutkinut miesvarhaiskasvattajan läsnäolon merkittävimpiä esiin nousseita ristiriitoja. Selkeyden takia luvussa käytetään taulukoita ja kuvioita, jotka helpottavat tulosten kokonaiskuvan muodostamista.

6.1 Miesvarhaiskasvattaja kasvattajana

TAULUKKO 1. Miesvarhaiskasvattajan eri rooleja kasvattajana, sekä miesvarhaiskasvattajaan kasvattajana liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita

Lapset luovat stereotyyppiset käsitykset sukupuolista Lapset tottuvat erilaisiin aikuisiin Sukupuolet yhdessä tuovat tasapainoa lapselle On asioita joihin pojat tarvitsevat miehistä mallia Mies on yhtä tärkeä kaikille lapsille Mies on roolimalli	Roolimalli	Kasvattaja
Lapsi tarvitsee kuria ja rakkautta Lapsi hyväksyy helpommin ohjeita mieheltä Mies toimii selkeämmin ja yksinkertaisemmin Miehen on helpompi palauttaa auktoriteetti	Auktoriteetti	
Miehen on helpompi innostaa lapsia Mies kykenee rajumpaan leikkiin kuin nainen Miehelle toiminnallisuus on luontevaa Mies antaa lapsille vapautta, vauhtia ja vaaraa Mies saa lapset liikkumaan Mies heittäytyy tilanteeseen naista helpommin	Heittäytyjä	
Mies on helposti lähestyttävä lapsille Lapset tarvitsevat rajat asettavaa ja luotettavaa aikuista Mieskin kelpaa hoivaajaksi	Turvallinen aikuinen	
Miehen avulla voidaan rikkoa sukupuoliroolit Mies haluaa keskittyä täysillä lapsiin Mies keskittyy hetkeen ja lapseen	Mahdollisuus	
Käsitys itsestään kasvattajana Mies työntekijä pelkää olevansa pelottava On haaste löytää tasapaino hauskuuden ja kurin välillä	Haaste	

Taulukko 1 kuvaa aineiston miesvarhaiskasvattajan roolia kasvattajana ja lapsien kanssa tehtävää työtä koskevan aineiston klusterointia eli ryhmittelyä. Pelkistettyjen ilmausten pohjalta olen luonut alaluokat: roolimalli, auktoriteetti, heittäytyjä, turvallinen aikuinen, mahdollisuus ja haaste. Alaluokat ovat miesvarhaiskasvattajan eri rooleja tai aineistossa

esiin nousseita mahdollisuuksia ja haasteita. Yläluokka on kasvattaja eli tarkemmin miesvarhaiskasvattaja.

6.1.1 Roolimalli

Aineistossa vahvasti esiin nousi miesvarhaiskasvattajan merkitys roolimallina. Päivähoito on työntekijöiden osalta hyvin naisvaltainen ala, mutta lapset edustavat molempia sukupuolia. Kasvavalle lapselle koettiin tärkeäksi saada aikuisen mallia ja vaikutusta myös miesvarhaiskasvattajilta. Työntekijät eivät kuitenkaan halunneet korostaa erityisesti poikia tai vähäistä isäkontaktia saavia lapsia, vaan kokivat että miesvarhaiskasvattajan läsnäolo on hyväksi kaikille lapsille.

Mä ite oon huomannu että (miesvarhaiskasvattaja) on yhtä tärkeä tytöille ja pojille.

Lasten alkaessa luoda omaa minäkuvaansa on kummankin sukupuolen malli tärkeä. Siksi olisi hyvä, että miehen tarjoamaa roolimallia löytyisi myös päiväkodista, jossa lapsi viettää suuren osan ajastaan. Miesvarhaiskasvattajalla roolimallina on merkitystä kaikille lapsille, mutta merkitys korostuu etenkin vähäistä isäkontaktia saavien poikien kohdalla. Sinkkonen (1990, 142) tuo esille rikkinäisten nykyperheiden pojat, joiden isäkontakti on vähäistä. Näille pojille miesvarhaiskasvattaja tarjoaa samaistuttavan turvallisen ihmissuhteen ja roolimallin. Roolimallien puuttuminen lapsen elämässä saattaa näkyä etenkin seksuaalisessa kehityksessä ja sukupuoli-identiteetin muodostumisessa. Sukupuoli-identiteetti on olennainen osa hyvinvointia, psyykkistä terveyttä ja elinvoimaa. (Keskinen & Hopearuoho-Saajala 1994, 16.) Miesvarhaiskasvattajan merkitystä tytöille ei kuitenkaan voi sivuuttaa tai vähätellä. Myös tytöt tarvitsevat miesvarhaiskasvattajia oman sukupuoli-identiteettinsä luomiseen. Jokaiselle lapselle on tärkeää saada pienestä pitäen vaikutteita molempia sukupuolia edustavilta turvallisilta ja läheisiltä aikuisilta. (Isätoimikunta, 1999)

Haastatteluissa nousi esille se, että on myös joitakin ”miesten juttuja”, miksi juuri poikien takia tarvitaan miesvarhaiskasvattajia. Isätoimikunnan (1999) mukaan päiväkodin feminiininen kasvuympäristö vastaa paremmin tyttöjen tarpeisiin, mikä saattaa näkyä poikien häiriökäyttäytymisenä ja tyttöjä huonompana viihtymisenä päiväkodissa. Naisvarhaiskasvattajilla saattaa olla heikko ymmärrys poikien luontaisia kehitys- ja toimin-

nantarpeita kohtaan. Miesvarhaiskasvattaja voi ymmärtää poikia paremmin omien lapsuuden kokemustensa kautta. Haastateltavat kokivat lisäksi, että joillekin lapsille miesvarhaiskasvattajan läsnäolo voi ensin olla vaikeaa, mutta lapset tottuivat erilaisiin aikuihin. Koettiin, että sukupuolet hyvässä yhteistyössä antavat lapselle kuvaa, kuinka aikuiset toimivat ja näin tuovat tasapainoa lapsen elämään.

6.1.2 Auktoriteetti

Haastateltavat kokivat, että miesvarhaiskasvattaja on erilainen auktoriteettina kuin naisvarhaiskasvattaja. Miesvarhaiskasvattajan ohjeita ja toimintaa pidettiin yksinkertaisempina ja selkeämpinä ja siksi lapselle helpompana ymmärtää ja noudattaa. Miesvarhaiskasvattaja ei elä niin vahvasti tunteella ja keskittyy paremmin kyseiseen tilanteeseen ja lapseen. Koettiin, että lapset hyväksyvät helpommin miesvarhaiskasvattajan auktoriteetin ja hänen ohjeensa, eivätkä ala väittää vastaan tai kiukuttelemaan. Miesvarhaiskasvattajan kyky hallita tunteitaan ja keskittyä hetkeen saattaa helpottaa auktoriteettina olemista. Kiukuttelua herättävä asia tulisi selittää lapselle ymmärrettävästi kontrolliaan menettämättä. Kontrollin menettäminen vie osan auktoriteettiasemasta. (Eskelinen 2000, 28–29)

Monessa tilanteessa miehen auktoriteetti se on toisaalta hellempää siltä niinkun että lapsi hyväksyy sen helpommin. Sä et menetä kasvojas. Susta ei tule paha täti.

Haastateltavat kokivat, että miesvarhaiskasvattajan on helpompi saada auktoriteettinsa takaisin. Ulkona miesvarhaiskasvattaja saattaa leikkiä ja hassutella, mutta hänen on naista helpompi palata auktoriteetiksi. Ratkaisevaa miesvarhaiskasvattajan auktoriteetin kannalta pidettiin myös yhteisen tekemisen kautta luotua luottamusta, joka helpottaa ohjeiden ja neuvojen vastaanottamista ja noudattamista. Hytöstä (2007, 76) mukailen auktoriteetin saavuttaa aseman ja osaamisen kautta. Auktoriteetin omaava henkilö, esim. varhaiskasvattaja, on jonkin tietämisen tai taitamisen erityisosaaja. Varhaiskasvattajan tiedot lapsen suotuisasta kehityksestä ja pedagogiset taidot antavat hänelle auktoriteetin suhteessa lapsiin. Miesvarhaiskasvattajan kohdalla auktoriteettia saattaa lisätä lasten ihailu miehen leikkitaitoja kohtaan. Lapsen silmissä miesvarhaiskasvattaja voi näyttää erittäin nopealta, voimakkaalta tai taitavalta, mikä vetoaa etenkin poikiin, joille on tyypillistä etsiä parasta ja vertailla omia taitojaan. (Keskinen & Hopearuoho-Saajala 1994,

40). Myös miehen rennompia suhtautuminen lasten leikkeihin voi lähentää miestä lapsiin ja lisätä auktoriteettia. Miesvarhaiskasvattajat antavat lasten leikkiä naisvarhaiskasvattajien mielestä rajuja leikkejä. Vastapainona antamilleen vapauksille mies pitää tiukempaa kuria ja on jämäkkä. (Lammi-Taskula 1993, 27–28.)

6.1.3 Heittäytyjä

Miesvarhaiskasvattajan rooli heittäytyjänä tai leikittäjänä koettiin erittäin tärkeäksi haastateltavien kesken. Tietynlainen toiminnallisuus koettiin miesvarhaiskasvattajille luontaiseksi ja sitä jopa osittain odotetaan heiltä. Koettiin, että miesvarhaiskasvattajalle toiminnalliseen tekemiseen heittäytyminen on luontevaa ja helpompaa kuin naiselle. Miesvarhaiskasvattajalle ovat myös ominaisia hiukan rajummat, mutta turvalliset leikit. Haastateltavat kokivat, että etenkin isommille pojille on tärkeää saada leikkiä välillä vähän rajumpia ja vauhdikkaampia leikkejä. Miesvarhaiskasvattaja tarjoaa lapsille hiukan vapautta, vauhtia ja vaaraa. Miesvarhaiskasvattaja tuo päiväkotiin lisää liikettä ja rajua leikkiä (Wardle 2007). Hän on taitava ja innokas leikittäjä, jolle lasten kanssa liikkuminen, leikkiminen ja hulluttelu on ominaista ja mieluisaa (Sinkkonen 2005, 90). Miesvarhaiskasvattajat päästävät lapset hurjempien tiettyä riskiä sisältävien leikkien maailmaan. Lapselle riski on hauska, jännä ja hieman pelottava, mutta luonnollinen asia. Lapsen liiallinen suojaaminen riskeiltä jarruttaa oppimista, kehitystä, iloa ja turvataitoja. (Hirvonen 2011, 119–121.)

Mä väittäisin etten oo urallani nähny yhtään semmosta naista joka kykenee semmoseen rajuun leikkiin, peliin, toimintaan.

Haastateltavat kokivat, etteivät naiset pysty tarjoamaan lapsille samantyyppisiä leikkejä. koettiin, että miesvarhaiskasvattajan on selvästi helpompi saada lapset innostumaan. Kun miesvarhaiskasvattaja avaa suunsa ehdotukseen, ovat lapset jo vauhdissa. Naiset joutuvat enemmän perustelemaan ennen kuin saavat lapset mukaan. Miesvarhaiskasvattaja saa lapset liikkeelle, mikä koettiin hyvin tärkeäksi nykyään kun lapset liikkuvat jatkuvasti vähemmän.

Vähentynyt päivittäinen liikunta ja ravinnon lisääntynyt energiataso näkyvät lasten ylipainona. Lapsuuden liikunta luo liikuntatottumuksen, joka ehkäisee ylipainon lisäksi

aikuisuuden sairauksia, kuten sydän- ja verisuonitauteja. Lapsen tulisi päivittäin liikkua kaksi tuntia. Tämä tukee lapsen hyvinvointia ja terveyttä. Liikuttaessa lapsen elimistö kuormittuu, mikä mahdollistaa normaalin fyysisen kasvun ja kehityksen. Varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksen (2005, 10) Liikkumisesta lapsi hyötyy muutenkin kuin vain fyysisesti. Liikkuessaan Lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Ryhmäliikunnan kautta lapsi oppii tunteiden hallintaa. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 138.) Lisäksi liikkumisen kasvaa lapsen käsitys omasta kehostaan ja sen hallinnasta (Varhaiskasvatussuunnitelma perusteet 2005, 22–23). Vastavuoroinen liikunta edistää kognitiivisen taitojen kehittymistä. Lapsen puutteelliset liikuntataidot ovat yhteydessä erilaisten oppimisen ongelmien kanssa. (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 137.)

6.1.4 Turvallinen aikuinen

Turvallisen aikuisen rooli liittyy kaikkiin aikaisempiin rooleihin. Se on osa miesvarhaiskasvattajan kokonaisvaltaista roolia kasvattajana. Miesvarhaiskasvattajan rooli turvallisenä aikuisena on läsnä muiden roolien mahdollistajana. Nykyperheiden rikkinäisyyden vuoksi lapselta saattaa puuttua suhde omaan isään. Miesvarhaiskasvattaja tarjoaa turvallisen ihmissuhteen ja roolimallin, johon pojat voivat samaistua. (Sinkkonen 1990, 142). Miesvarhaiskasvattaja tarjoaa vaihtoehdoisen hoivaavan ja huolehtivan miehen mallin (Tamminen 1995, 56-57). Auktoriteetti on turvallisen lapsuuden luomista asettamalla rajoja ja antamalla myös turvallisen aikuisen läheisyyttä ja hoivaa. Turvallinen aikuissuhde on niin merkittävä lapsen kehitykselle, että nimesin sen myös omaksi roolikseen.

Haastateltavat kokivat, että miesvarhaiskasvattaja on lapsille hyvin helposti lähestyttävä. Lapset eivät arkaile miesvarhaiskasvattajaa vaan menevät lähelle. Koettiin, että miesvarhaiskasvattajakin kelpaa hoivaajaksi ja puhaltamaan ”pipiä”. Hyvin tärkeäksi miesvarhaiskasvattajan läsnäolo koettiin, koska lapset tarvitsevat turvallisia ja luotettavia aikuisia, jotka ovat reiluja, pitävät lupauksensa ja asettavat rajat ja antavat näin lapsen elää turvallisesti lapsuuttaan.

lapset hakee itsellensä sitä että joku on reilu joku sanoo ja joku pitää.

6.1.5 Mahdollisuudet ja haasteet

Haastatteluissa esille nousi joitakin mahdollisuuksia, joita miesvarhaiskasvattaja omalla toiminnallaan tarjoaa ja mahdollistaa. Jo aiemmin esillä ollut heittäytyminen ja liikunnallisuus on hyvin merkittävä mahdollisuus, jota voidaan käyttää pedagogisesti hyväksi. Myös se, että mies haluaa ja osaa keskittyä täysillä lapsiin joiden kanssa hän kulloinkin on tekemisissä mahdollistaa laadukkaan pedagogisen toiminnan. Toisaalta kansainvälisestä päiväkodista nousi esille mahdollisuus rikkoa sukupuolirooleja miesvarhaiskasvattajan avulla. Kun ryhmässä on kumpaakin sukupuolta, voidaan töitä jakaa tasaisesti ja näyttää lapsille, ettei ole miesten tai naisten töitä tai että mieskin voi tanssia ja nainen korjata leluja. Tämä sukupuoliroolien rikkomisen pitää sisällään ajatuksen androgyynisestä eli maskuliinisuutta ja feminiinisuutta yhdistävästä sukupuoliroolista (Tamminen 1995, 56–57).

Haastatteluissa nousi muutamia miesvarhaiskasvattajien kohtaamia haasteita. Koettiin, että miesvarhaiskasvattajan pitää luoda käsitys itsestään kasvattajana ja tavallaan osoittaa itsellensä ja muille, että on alalla aidosti ja ansaitsee paikkansa. Jos näin ei käy on vaarana, ettei mies sopeudu päivähoitoympäristöön tai pelkään olevansa lapsille pelottava. Haasteeksi koettiin myös tasapainon löytäminen hauskuuden ja kurin välillä eli kuinka muuttua heittäytyjästä auktoriteetiksi. Tätä tasapainon haastetta tarkastelen myöhemmin opinnäytetyössäni.

6.2 Miesvarhaiskasvattaja kasvatuskumppanina

TAULUKKO 2. Miesvarhaiskasvattajaan kasvatuskumppanina liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita

Vanhemmat suhtautuvat naiseen miestä rennommin Mies ei sovi vanhempien ajatukseen varhaiskasvattajasta Isillä voi olla ennakkoluuloja miestä kohtaan Ennakkoluulot ovat haaste	Ennakkoluulot	Kasvatuskumppani
Isien elämä on muuttunut ja he etsivät saman kokeneita miehiä Isät ja miestyötekijät puhuvat usein muista asioista kuin lapsesta Isien kynnys tulla hakemaan lapsia saattaa madaltua	Isien aktivointi	
Miehelle puheeksi ottaminen hankalampaa Miehen suora tapa puhua voi aiheuttaa konflikteja ja väärinymmärryksiä Puheeksi ottaminen on haaste	Asioiden puheeksi ottaminen	
Miehen haasteena on vanhempien luottamuksen menetyks Lapsen luottamus edesauttaa vanhemman luottamusta	Luottamussuhde	

Taulukko 2 kuvaa aineiston miesvarhaiskasvattajan roolia kasvatuskumppanina ja hänen toteuttamaansa kasvatuskumppanuutta ja vanhempien kanssa tehtävää työtä koskevan materiaalin klusterointia eli ryhmittelyä. Pelkistettyjen ilmausten pohjalta olen luonut alaluokat: ennakkoluulot, isätyö, puheeksi ottaminen ja luottamussuhde. Alaluokat ovat miesvarhaiskasvattajan toteuttamaan kasvatuskumppanuuteen liittyviä asioita. Yläluokka on kasvatuskumppani.

6.2.1 Ennakkoluulot

Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä yhteistyötä, joka edellyttää keskinäistä tasavertaisuutta ja luottamusta. Mahdolliset ennakkoluulot estävät tämän luottamuksen syntymisen. Vanhempien suunnalta miesvarhaiskasvattajaa kohtaan tulevia ennakkoluuloja koettiin melko vähän, mutta haastateltavat olivat kohdanneet tai havainneet sellaisia työuransa aikana. Ennakkoluuloja miesvarhaiskasvattajaa kohtaan ilmenee kummankin sukupuolen osalta. Ennakkoluulot saattavat kuitenkin olla hyvin pieniä. Osaa vanhemmista saattaa kummastuttaa tai hämmentää miesvarhaiskasvattaja päiväkodissa, koska se ei sovi heidän omaan näkemykseensä tai kokemukseensa päivähoitosta. Kansainvälisessä toimintaympäristössä tämä näkyi vanhemmissa niin, että he olivat naisen kanssa toimiessaan selvästi rennompia ja miesvarhaiskasvattajan

kanssa virallisempia tai muodollisempia. Naiselle tultiin kertomaan huolista ja miesvarhaiskasvattajalle vakuutettiin omaa osaamista vanhempina.

Suomenkielisessä toimintaympäristössä tällainen suhtautuminen koettiin harvinaiseksi, mutta esiin nousi muutamia tapauksia joissa vanhemmat suhtautuivat miesvarhaiskasvattajaan ennakkoluuloisesti. Naisilla tämä näkyi lievänä pelkona lapsen puolesta ja isillä miesvarhaiskasvattajan välttelynä. Ennakkoluulojen syy kuitenkin ymmärrettiin. Vanhemmat tuovat omat pienet lapsensa päivähoitoympäristöön, johon miesvarhaiskasvattaja ei perinteisesti kuulu. Miesvarhaiskasvattajan näkeminen herättää osassa vanhemmista ikäviä tunteita.

Sitten taas huomaa--että on sellasiakin isiä jotka on tässä monta vuotta ollu jotka tekee hyvin miesvaltasella alalla töitä ja joillekin selvästi tuntuu olevan haaste kohdata tämän karunnäkönen mies tässä päiväkotiympäristössä.

Vanhempien ennakkoluulojen taustalla voivat olla heidän omat kokemuksensa, mutta usein kuitenkin kyse on stereotyyppisestä ajattelusta. Miesvarhaiskasvattaja on yleensä päiväkodin ainokainen. Hänet mielletään stereotyyppisesti olevan työssään väärän sukupuolen edustaja (Kauppinen-Toropainen 1992, 43). Miesvarhaiskasvattaja erottuu joukosta ja kerää osakseen huomiota. Ennakkoluulot ovat osa tätä huomion keskipisteenä olemista. Häneen saattaa kohdistua ennakkoluuloja työpaikan ulkopuolisten miesten, vanhempien ihmisten, työtovereiden ja lasten vanhempien puolelta. Hänen maskuliinisuuttaan saatetaan kyseenalaistaa ja häntä epäillä pehmoksi, homoseksuaaliksi tai naismaiseksi. Tämä voi näkyä stressinä ja työhyvinvoinnin heikkenemisenä. (Tamminen 1995, 67–69.) Miesvarhaiskasvattaja edustaa ilman omaa syytään koko sukupuoltaan myös seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai muihin ääritarkoituksiin syyllistyneitä miehiä. Hänen onkin usein puolustauduttava ja taisteltava ennakkoluuloja vastaan. (Isätoimikunta 1999.) Vanhemmat haluavat lastensa olevan turvassa ja saattavat kokea miehen uhkaksi.

6.2.2 Isien aktivointi

Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta yksi päivähoiton haasteista on isien aktivoiminen. Kasvatuskumppanuutta toteutetaan yleensä äitien kanssa, vaikka isätkin ovat mukana päiväkodin arjessa tuoden ja hakien lapsia. (Rossi-Salow 2012, 163.) Naisvarhais-

kasvattajille äitien kanssa työskentely on luontevampaa, joten isät jäävät helposti sivuun kasvatuskumppanuudesta (Wardle 2007). Isien aktivoinnilla tarkoitan miesvarhaiskasvattajien isien kanssa tekemää työtä ja harjoittamaa kumppanuutta, joka ei ole välttämättä kasvatuskumppanuutta varsinaisessa merkityksessä, vaan enemmänkin miesten välistä tuttavuutta ja sitä kautta saadun luottamuksen käyttämistä isyyden tukemiseen.

Haastatteluissa nousi esille ajatus, että isien elämä on lasten saamisen jälkeen muutoksessa ja he etsivät miesvarhaiskasvattajasta tähän uuteen elämään liittyvää tuttavuutta. Miestä, joka ymmärtää heidän tilannettaan. Kaikki haastateltavat totesivat, että miesvarhaiskasvattajien ja isien keskustelut koskevat melko harvoin millään tavalla lasta. Miehet puhuvat keskenään omia juttujaan urheilusta ja harrastuksista. Tämä kuitenkin koettiin positiiviseksi. Isät eivät ehkä ole muuten niin aktiivisia keskustelemaan työntekijöiden kanssa, joten tällainen jutustelukin koettiin yhteistyötä edistäväksi. Jatkossa on varmasti helpompi puhua myös lapseen liittyvistä asioista, jos on hyvä keskusteluyhteys valmiina. Haastatteluissa nousi esille myös ajatus siitä, että mahdollisesti miesvarhaiskasvattajan läsnäolo vähentää isien kynnystä tuoda ja hakea lastaan päivähoidosta.

Ehkä sitten (miesvarhaiskasvattajan läsnä ollessa) isillä on matalampi kynnys tulla tänne hakeen sitä lasta.

6.2.3 Asioiden puheeksi ottaminen

Kasvatuskumppanuuteen ja dialogisuuteen liittyy osana asioiden puheeksi ottaminen. Haastateltavat kokivat, että miesvarhaiskasvattajalle puheeksi ottaminen on naista hankalampaa. Syitä tähän saattaa olla esim. miesvarhaiskasvattajan halu jättää kasvatuskumppanuus naistyöntekijöiden hoidettavaksi tai pelko aiheuttaa väärinymmärryksiä. Myös edellä mainitut naisvarhaiskasvattajan ja äidin luonteva suhde ja isien vähäisempi osallistuminen kasvatuskumppanuuteen voivat olla osaltaan selittämässä miesvarhaiskasvattajan puheeksi ottamisen haastetta. Asioista puhuessaan, mies on melko suora. Haastateltavat kokivat, että miesvarhaiskasvattajalle ominainen tapa puhua suoraan asioista voi aiheuttaa väärinymmärryksiä tai konflikteja.

Mies ei mene kertomaan niitä asioita niinkun näin ihan niin herkästi kuin sit nainen, mutta sit toisaalta, jos on sen tyyppinen mies että menee, niin se esitystapa on sit taas

jotenkin niin suora. Jos se kerrotaan naiselle niin suoraan niin siinä voi tulla semmosia (väärinymmärryksiä tai konflikteja).

Miesvarhaiskasvattajan tapa ottaa asiat suoraan puheeksi voi olla osittain dialogisuuden vastainen. Dialogiseen keskusteluun kuuluu yhtenä osana myös suorapuheisuus. Se ei kuitenkaan välttämättä ole aina paras tapa avata keskustelu. Miesvarhaiskasvattajan sanomat asiat voidaan ymmärtää liian vahvasti, mikä sotii dialogisuuteen kuuluvaa tasavertaista vuorovaikutusta ja keskustelua vastaan. Dialogisuudessa korostuu yhteinen pohdinta ja yhteinen näkemys (Kaskela & Kekkonen 2006, 38). Luonteva keskusteluyhteys ja tiedon välittäminen ovat vanhemmille tärkeitä (Tiilikka 2005, 161). Suorapuheinen tapa ilmaista asiat ei välttämättä ole aina kovin luontevaa.

6.2.4 Luottamussuhde

Kasvatuskumppanuuden toteutumisen kannalta on hyvin tärkeää, että vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä on luottamussuhde. Ilman luottamussuhdetta ei kasvatuskumppanuutta voida toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla. Luottamussuhteen syntyyn vaikuttavat osaltaan ennakkoluulot. Luottamussuhteen ja ennakkoluulojen ristiriitaa tarkastelen myöhemmin opinnäytetyössäni. Haastatteluissa nousi esiin ajatus, että miesvarhaiskasvattajan pitää olla toiminnassaan ja sanomisissaan hiukan ympäristöä huomioivampi. Miesvarhaiskasvattaja edustaa kuitenkin omalta osaltaan koko mies-sukupuolta ja vanhemmilla esim. eroprosessia läpi käyvillä äideillä voi olla huonoja kokemuksia miehistä ja siksi heidän luottamuksensa saaminen ja säilyttäminen vaatii huomiota. Haastateltavat kuitenkin kokivat, että jos lapsi luottaa miesvarhaiskasvattajaan ja puhuu hänestä positiivisesti, niin vanhemmankin luottamus kasvaa.

Tie vanhempien luottamukseen käy lapsen luottamuksen kautta.

Lapsen luottamus miesvarhaiskasvattajaan vaikuttaa vanhempien ajatteluun. Vanhempien luottamuksen syntyyn vaikuttaa myös se, millaiseksi he mieltävä miesvarhaiskasvattajan suhtautumisen lapseensa (Kaskela & Kekkonen 2006, 36). Luottamussuhde syntyy arvostuksen kautta. Se edellyttää aikaa ja pitkäjänteisyyttä. Päivähoitosuhteen edetessä päiväkodin ja vanhempien välillä syntyy tietty tuttuus, joka syvenee ajan kuluessa (Tiilikka 2005, 163–165).

6.3 Miesvarhaiskasvattaja osana päivähoiton työyhteisöä

TAULUKKO 3. Miesvarhaiskasvattajan rooleja työyhteisön jäsenenä, sekä miesvarhaiskasvattajaan työyhteisön jäsenenä liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita

Miehet keskittyvät täydellisesti siihen mitä tekevät Mies keskittyy yhteen asiaan kerrallaan Mies ei vie työtä kotiin Mies ei kiinnitä huomiota tiloihin ja viihtyvyyteen	Idealisti	Työyhteisön jäsen
Mies ei kilpaile naisen kanssa Mies ja nainen täydentävät toisiaan Mies luottaa naisen osaamiseen Miehen tulisi myös tukea naisia tekemällä oma osansa sukupuolet täydentävät toisiaan Mies on selkeä työkaveri Mies työtoveri on asiallinen Miehet tekevät asiat selkeämmin ja helpommin	Partneri	
Mies parantaa työntekijöiden keskinäisiä välejä Mies vähentää juoruilua Mies vähentää konflikteja työryhmän sisällä	Tasapainottaja	
Mies tuo esiin isänäkökulmaa Mieskin elää tunteella, mutta kykenee keskittymään asiaan tarvittaessa	Mahdollisuus	
Miehen tulee pysyä miehenä Miehen haasteena on löytää oma roolinsa Nainen voi kokea tilanteen epäreiluna tai kilpailuna Miehen pitää ansaita paikkansa	Haaste	

Taulukko 3 kuvaa aineiston miesvarhaiskasvattajan roolia päiväkodin työyhteisön jäsenenä ja työkaverina koskevan materiaalin klusterointia eli ryhmittelyä. Pelkistettyjen ilmausten pohjalta olen luonut alaluokat: idealisti, partneri, tasapainottaja, mahdollisuus ja haaste. Alaluokat ovat miesvarhaiskasvattajan eri rooleja osana työyhteisöä ja työkaverina tai aineistossa esiin nousseita mahdollisuuksia ja haasteita. Yläluokka on työyhteisön jäsen.

6.3.1 Idealisti

Idealisti voi kuulostaa jotenkin fanaattiselta termiltä. Tässä opinnäytetyössä tarkoitan sillä kuitenkin sitä, että miesvarhaiskasvattajalla on omia selkeitä periaatteita muutamissa työhönsä liittyvissä asioissa. Keskeisin esiin noussut periaate, joka koettiin myös osittain miesvarhaiskasvattajan luontaisena ominaisuutena, on täydellinen keskittyminen siihen mitä hän kulloinkin on tekemässä. Miesvarhaiskasvattaja antaa 100 prosenttia kulloisessakin tilanteessa. Erityisesti tämä korostuu miesvarhaiskasvattajan ja lasten

yhteisessä tekemisessä. Miesvarhaiskasvattajalle paperityöt ja siivoaminen ovat toissijaisia. Lapset ovat tärkein asia.

Mä en ota stressiä paperitöistä ja komiteoista sun muista, koska mun mielestä se on tärkeätä mitä me annetaan tän päivän lapsille eikä huomisen lapsille.

Tietysti miesvarhaiskasvattaja tekee kaikki ne asiat, jotka ovat välttämättömiä, mutta lapsi on ensisijainen. Miesvarhaiskasvattajan täydellinen paneutuminen näkyy myös muussa työssä. Kun nainen hoitaa montaa asiaa samaan aikaan, niin miesvarhaiskasvattaja tekee asiat yksi kerrallaan järjestyksessä. Haastattelussa kävi ilmi myös periaate, että miesvarhaiskasvattaja ei halua viedä työtä kotiin, mikä on opetus- ja kasvatusalalla työskenteleville haaste. Miesvarhaiskasvattaja tekee parhaansa työaikana, mutta ei murehdi töitä kotona.

Se mikä on tällä alalla surkee piirre, että viedään hommia kotiin. Mies on taas niin periaatteellinen yleensä että ei todellakaan tee sitä. Tehdään se mihin resurssit riittää, mies ajattelee niin kyynisesti.

6.3.2 Partneri

Partnerilla tarkoitan tässä opinnäytetyössä ymmärtävää ja tukevaa työtoveria, jonka kanssa on molemminpuolinen luottamussuhde. Haastateltavat kokivat miesvarhaiskasvattajan poikkeuksetta hyväksi työkaveriksi monestakin eri syystä. Ensinnäkin miesvarhaiskasvattaja ei kilpaile naisen kanssa vaan sukupuolet täydentävät toisiaan. Kummallakin on omat ominaisuutensa, osaamisensa ja vahvuutensa. Yhdessä näistä syntyy hyvä kokonaisuus.

Toinen miesvarhaiskasvattajan selkeä positiivinen ominaisuus on selkeys, joka ilmenee monellakin tapaa. Ensinnäkin miesvarhaiskasvattaja toimii johdonmukaisesti. Toiseksi miesvarhaiskasvattajan selkeys näkyy siinä, että hänellä on kyky yksinkertaistaa asioita ja ajatuksia. Kolmanneksi häneltä voi kysyä mitä vain ja luottaa siihen, että hän vastaa rehellisesti, suoraan ja asiallisesti. Miesvarhaiskasvattajan kanssa asiat ovat asioita, eikä niiden käsittelyssä mennä henkilökohtaisuuksiin.

Se, mitä minä arvostan miehessä työkaverina on se, että se on selkeä eikä sun tarvi miettiä mitä toi tekee. että jos sä kysyt niin voit olla tavallaan varma, että hän tarkoittaa sitä.

Kolmas miesvarhaiskasvattajan ominaisuus partnerina on luottamus muihin työntekijöihin. Kun mies heittäytyy lasten kanssa leikkiin ja keskittyy siihen täydellisesti, hän samalla luottaa siihen, että muut työntekijät pärjäävät ja pystyvät hoitamaan muut työt. Miesvarhaiskasvattajalta toivotaan kuitenkin myös muiden huomioimista ja tukemista luottamuksen lisäksi.

Hän luottaa sitten työpareihin ja antaa sen luoton, koska kaikki naiset ei luota taas toiseen naiseen. Vaan yrittää niinkun tehdä myös siinä päällekkäin sitä toisen naisen hommaa. Mies ei koskaan tee niin. ei hän sekaannu siihen.

6.3.3 Tasapainottaja

Tasapainottajalla tarkoitan tässä opinnäytetyössä miesvarhaiskasvattajan roolia, jossa hän läsnäolollaan toimii omalta osaltaan työyhteisöään tasapainottavana ja tukevana elementtinä. Haastateltavat kokivat hyvin selvästi, että miesvarhaiskasvattajan läsnäolo naisvaltaisessa työyhteisössä on positiivinen asia. Koettiin, että miesvarhaiskasvattajan läsnäolo vähentää juoruilua, selän takana puhumista ja työyhteisön sisäisiä konflikteja, sekä parantaa työntekijöiden keskinäisiä välejä.

Se jollakin tavalla kuitenkin vähän rauhoittaa ja hidastaa sitä mitä naisvaltasella alalla tulee sitä näykkimistä taikka takana nauramista.

Päiväkoti saattaa työyhteisönä yksipuolisen sukupuolirakenteen takia olla aikuisille epävihtyisiä. Miesvarhaiskasvattajan läsnäolo voi mahdollisesti tasapainottaa työyhteisöä helpottamalla yleistunnelmaa ja vaikuttamalla naisvarhaiskasvattajien käyttäytymiseen positiivisesti. Mies tervehdyttää naisvaltaista työyhteisöä, joka on otollinen maape-
rä riidoille ja kaunoille. (Lammi-Taskula 1993, 31.) Tammisen (1995, 124–125) haastatteleminen naisvarhaiskasvattajista monet kokivat miesvarhaiskasvattajan poistavan naisten välisiä ongelmia. Myös miesvarhaiskasvattajan työyhteisöön tuomaa huumori ja rennompaa ilmapiiri nostettiin esiin.

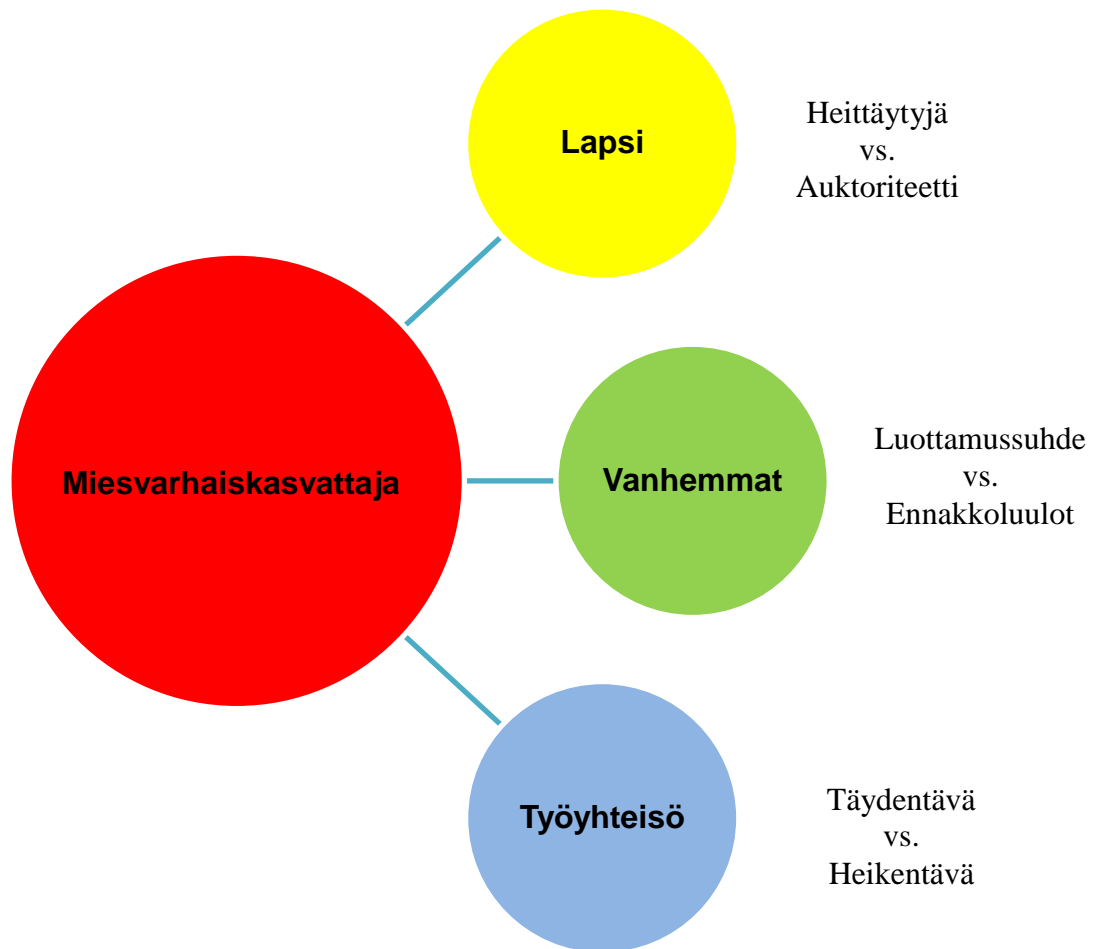
6.3.4 Mahdollisuudet ja haasteet

Miesvarhaiskasvattajan läsnäolo tuo haastateltavien mukaan työyhteisöön muutamia aivan konkreettisia mahdollisuuksia, jotka edistävät työntekoa. Ensinnäkin miesvarhaiskasvattaja kykenee miehenä tuomaan esille miesnäkökulmaa esim. erilaisten tapahtumien suunnitteluun. Miesvarhaiskasvattajan läsnäolo ja miesnäkökulma mahdollistavat toimintavaihtoehtojen vertailun ja lisäävät kasvatust keskusteluja (Tamminen 1995, 124–125). Iseille on helpompi suunnitella ohjelmaa, jos on käytössä miesnäkökulmaa. Toisaalta suunnittelussa ja kokouksissa miesvarhaiskasvattaja kykenee siirtämään tunteet sivuun, keskittymään asiaan ja viemään sitä eteenpäin.

Miesvarhaiskasvattajan haasteeksi koettiin oman roolin löytäminen työyhteisössä. Miesvarhaiskasvattaja joutuu tekemään työtä löytääkseen oman paikkansa päiväkodissa. Haasteena on löytää oma tapansa tehdä työtä. (Isätoimikunta 1999.) Miesvarhaiskasvattajan pitää vanhempien lisäksi ansaita oma paikkansa myös työyhteisön silmissä. Haasteeksi koettiin myös mahdollinen kilpailuasetelma, joka kuitenkin on haastateltavien mukaan hyvin harvinaista. Joskus miesvarhaiskasvattajan ja naistyöntekijän välillä voi olla epäterve kilpailuasetelma esim. lasten suosion tavoittelussa johtuen miehen luontaisesta kyvystä heittäytyä ja innostaa. Tarkastelen kilpailuasetelmaa ja kateutta myöhemmin opinnäytetyössäni. Omalla tavallaan haasteeksi koettiin myös se, että miesvarhaiskasvattaja pysyy miehenä naisten joukossa eikä sulaudu massaansa.

Mä ainakin toivoisin että koulutuksessa painotettais, että mies saa olla mies, ettei missään tapauksessa alalle semmosia, jotka vois vetää hameen päällensä.

6.4 Keskeiset miesvarhaiskasvattajaan liittyvät ristiriidat

KUVIO 1. Keskeiset miesvarhaiskasvattajaa koskevat ristiriidat

Kuvio 1 esittää keskeisiä miesvarhaiskasvattajaa koskevia ristiriitoja suhteessa lapseen, vanhempiin ja työyhteisöön. Kasvattajana miesvarhaiskasvattaja joutuu kohtaamaan heittäytymisen ja auktoriteettiaseman välisen tasapainon ristiriidan. Kasvatuskumppanina miesvarhaiskasvattaja joutuu luottamussuhdetta rakentaessaan kohtaamaan ennakkoluulot. Työyhteisön jäsenenä miesvarhaiskasvattaja on toisaalta täydentävä ja toisaalta myös heikentävä tekijä. Nämä ristiriidat nousivat teorian ja aineiston kautta esiin ja tutkin niitä opinnäytetyössäni lyhyesti.

6.4.1 Heittäytyjä vs. Auktoriteetti

tavallaan sehän on haaste jos sää tuolla painit niitten kanssa ja puhut ihan mitä suurin piirtein sattuu. Mä oon itte ajatellu sen sillee että mä sitten oon vähän vaativampi lapselle koska mä aattelen että mä anna heille paljon niin mä myös uskallan ehkä vaatia

vähän enemmän. mä sanon heille vähän terävämmin kuin nainen ehkä keskimäärin. Lapset kyllä huomaa sen koska mä oon sitten tosissani. Nyt oon löytäny tasapainon, mutta alkuaikoina se oli vähän haaste kun oli niin mukava lapsille ja helposti lähestyttävä niin sitten pelkäs sen ryhmädynamiikan kannalta sotkeeko sen koko paletin sit sillä kun ei saa sitä kuria pidettyä.

Edellä olevassa lainauksessa kiteytyy melko hyvin koko heittäytyjä ja auktoriteetti roolien ristiriita. Miesvarhaiskasvattaja haluaa ja osaa heittäytyä leikin ja liikunnan maailmaan. Hän laskeutuu lapsen tasolle ja hassuttelee lasten kanssa. Toisaalta mies ei halua menettää auktoriteettia ja sotkea huonolla kurinpidolla ryhmän toimintaa. Kallialan (2012, 199–200) mukaan auktoriteetin haasteena on toiminnan rikastuttaminen ja ryhmän hallinnan välinen tasapaino. Kasvatuksessa tarvitaan heittäytymisen lisäksi auktoriteettia. Puolimatkan (2010, 264–265) mukaan auktoriteettia tarvitaan lapsen kypsytymyksen vuoksi. Lapsi on kykenemätön huolehtimaan itsestään ja tarvitsee ohjausta terveeseen kehitykseen. Aineiston pohjalta miesvarhaiskasvattaja pystyi kuitenkin siirtymään heittäytyjästä auktoriteetiksi.

Tässä siirtymisessä tukevat monta eri tekijää. Keskinen ja Hopearuoho-Saajala (1994, 87–88) mainitsivat kirjassaan poikien ”tappelupäivän”. Sallittu nahistelua ja paini vähensivät levottomuutta muina päivinä. Voisi siis ajatella myös, että miehen heittäytyminen lasten kanssa rajuun leikkiin osaltaan vähentää levottomuutta ja näin myös auktoriteetin tarvetta. Myös leikin kautta mahdollisesti saavutettavat lasten luottamus ja pieni ihailu miesvarhaiskasvattajaa kohtaan saattavat tukea miesvarhaiskasvattajan asemaa auktoriteettina ja näin helpottaa ohjeiden noudattamista. Haastateltavat kokivat, että mies on lapsille helposti lähestyttävä ja hänen toimintatapansa selkeää. Nämä ominaisuudet voivat omalta osaltaan vähentää auktoriteetin ja rajojen koettelua, jota ilmenee enemmän naisvarhaiskasvattajia kohtaan. Ratkaisevaa miesvarhaiskasvattajan auktoriteetille on varmasti myös oman roolin ja työskentelytavan löytäminen kasvattajana.

6.4.2 Luottamussuhde vs. Ennakkoluulot

Se täytyy vaan todistaa että sä olet aidosti tekemässä tätä työtä ja mä olen ite sen tehny ja mielestäni paikkani ansainnu.

Edellä oleva lainaus kuvastaa surullisesti sitä, että miesvarhaiskasvattajan on ainokaisena päiväkodissa todistettava omat motiivinsa ja ansaittava paikkansa. Hän kohtaa eri tahoilta tulevat ennakkoluulot, joiden voittaminen on ympäristön luottamuksen edellytys. Positiivista on, että ennakkoluuloja pidettiin haastateltavien joukossa melko harvinaisia, mutta niitä kuitenkin löytyy. Haastateltavien joukossa nousi esiin ajatukset mm. äideistä, joiden henkilöhistoriassa on huonoja kokemuksia miehistä. Myös yleiset stereotyyppiset mielikuvat päiväkodista naisten työpaikkana herättävät ennakkoluuloja (Kauppinen-Toropainen 1992, 43). Esimerkiksi joidenkin isien on vaikea kohdata miestä päiväkodissa. Miesvarhaiskasvattajaa voidaan pitää muista miehistä poikkeavana. Miesvarhaiskasvattajia voidaan pitää vähemmän miehekkäinä ja jopa epäillä pedofiileiksi. Näiden ennakkoluulojen takia miehen on joidenkin vanhempien silmissä ansaittava paikkansa.

Kuinka luottamussuhde sitten syntyy? Haastatteluissa nostettiin esille lapsen luottamuksen merkitys. Kun lapsi luottaa miesvarhaiskasvattajaan, niin myös vanhemmat alkavat luottamaan. Ratkaisevaa luottamuksen saamisessa on lasten kanssa tehtävä työ, joka on tietysti päivähoidon keskeisin osa-alue. Jos miesvarhaiskasvattaja tekee työnsä lasten kanssa hyvin niin vanhemmat alkavat arvostamaan ja myöhemmin luottamaan häneen. Vanhemmille tulee antaa aikaa suhtautua tilanteeseen. Jotkut hyväksyvät miehen ja luottavat häneen heti, mutta toiset tarvitsevat enemmän aikaa. Myös työyhteisön suhtautumisella miesvarhaiskasvattajaan on suuri merkitys. Jos vanhemmat näkevät, että mies on arvostettu ja pidetty työyhteisön jäsen, vähenevät heidän ennakkoluulonsa. Jos miesvarhaiskasvattaja ei saa osakseen luottamusta ja joidenkin vanhempien ennakkoluulot eivät hälvä, alkaa tilanne aiheuttaa stressiä. Ei miesvarhaiskasvattaja kauaa viihdy sellaisessa työpaikassa.

6.4.3 Täydentävä vs. Heikentävä

Miesvarhaiskasvattajan saapuminen päiväkotiin on merkittävä muutos, joka tuo mukanaan työyhteisön kannalta paljon positiivisia, mutta myös negatiivisia ilmiöitä. Miesvarhaiskasvattajan työyhteisöä täydentävät ominaisuudet ovatkin tulleet esiin melko hyvin jo aiemmin. Yleisesti mies koetaan tasapainottavana tekijänä, joka tervehdyttää ilmapiiriä. Mies tuo huumoria ja rentoutta. Hän on hyvä toisia tukeva työkaveri, joka on rehellinen ja sanoo mitä ajattelee. Miesvarhaiskasvattaja tuo miesnäkökulmaa suunnitte-

luun ja toimintaan. Hän saa kontaktia isiin. Hänen positiivinen merkityksensä lasten kannalta on kiistämätön.

Miesvarhaiskasvattaja saattaa kuitenkin olla myös työyhteisöä heikentävä tekijä. Miehen periaatteellisuus ja täydellinen keskittyminen lapsiin yhdistettynä suurpiirteisyyteen tilojen suhteen saattaa ärsyttää naisvarhaiskasvattajia. Päiväkodin työyhteisössä merkittävä ongelma voi olla myös kateus. Kallialan (2012, 140–141) päiväkodeissa muista positiivisesti erottuvaa työntekijää on vaikea sietää. Tilannetta pahentaa lasten kiintyminen aikuisiin, joilla on heille paljon annettavaa. Miesvarhaiskasvattajan taito heittäytyä leikkiin ja innostaa lapsia saattaa herättää kateutta ja jopa epätervettä kilpailua työyhteisön sisällä. Se, kuinka miesvarhaiskasvattajaa kohdellaan, vaikuttaa hänen hyvinvointiinsa ja sitä kautta koko työyhteisöön. Stereotypiat voivat vaikuttaa miesvarhaiskasvattajan kohteluun. Stereotypiat voivat näkyä luottamuspulana miesvarhaiskasvattajaa ja hänen kykyjään kohtaan (Lammi-Taskula 1993, 19). Miesvarhaiskasvattaja voi myös ainokaisuutensa vuoksi joutua työyhteisössä ulkopuoliseksi ja työpaikan epävirallisten ystävyysverkostojen ulkopuolelle, koska hänen kiinnostuksenkohteensa poikkeaa muista (Isätoimikunta 1999).

Kuinka nämä työyhteisöä heikentävät asiat voidaan sitten välttää? Toimivassa työyhteisössä ryhmän jäsenet kunnioittavat toistensa erilaisia rooleja. Tämä luo pohjan työyhteisön dialogisuudelle. Vapautunut ja avoin ilmapiiri ei synny hetkessä, vaan toimiva työyhteisön syntyminen vaatii aikaa ja työtä. Avoin keskustelu edellyttää luottamusta siihen, että minua kuunnellaan ja ymmärretään. Hyvässä työyhteisössä on tärkeää rohkaista ja kannusta omien näkemysten, mielipiteiden ja kritiikin ilmaisuun. Toimivat ihmissuhteet ja ihmisten erilaiset mielipiteet ovat yhteisön voimavara, jonka kautta se voi kehittyä. (Mäkipeska & Niemelä 1999, 94–96.

7 POHDINTA

Tämä luku sisältää omaa pohdintaani. Pohdin opinnäytetyöni eettisyyttä ja luotettavuutta, saamiani tuloksia sekä opinnäytetyötä prosessina niin hyvässä kuin pahassa. Tässä luvussa pyrin nostamaan esiin johdannossa mainitsemiani seikkoja, kuten oman ammatti-identiteettini ja kasvattajuuteni kasvun sekä sen, miten miehiä voitaisiin saada lisää alalle.

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Koen, että opinnäytetyöprosessin aikana toimin eettisesti oikein. Inhimilliset tulkintavirheet ja alitajuntaiset asenteet voivat aina vaikuttaa opinnäytetyön tekemiseen. Mielestäni onnistuin kuitenkin tavoitteessani toimia objektiivisesti ja sitä kautta myös eettisesti oikein. Jo aiheen valinnassa oli riski toimia eettisesti väärin. Tuomen (2008, 143) mukaan eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tekemiin ratkaisuihin. Koska aihe on hyvin henkilökohtainen ja edustan tutkimaani ryhmää oli objektiivisuuden säilyttäminen tulosten luotettavuuden ja uskottavuuden kannalta ratkaisevaa. Toisaalta en olisi saavuttanut tavoitettani ammatti-identiteettini kasvusta, jos olisin tutkinut aihetta yltiöpositiivisesti. Tutkimuksen eettisyyttä lisää myös ulkoisen auktoriteetin kontrollin vaikutus aiheen valintaan. Jos opinnäytetyön aihe olisi tullut ulkoapäin tai olisin saanut esim. tukirahoitusta, olisivat nämä seikat saattaneet vaikuttaa opinnäytetyöhöni joitain tuloksia kohti ohjailevasti.

Yhteistyötahojen valinnassa käytin omia suhteitani. Tuomen (2008, 145) mukaan on tärkeää kertoa tutkimukseen osallistujille mistä on kyse. Myös heidän vapaaehtoisuutensa on eettisesti oikean tutkimuksen ehto. Pyrin objektiivisuuteen ja toivoin sitä myös haastattelemiltani työntekijöiltä. Teoriassa mahdollista on, että haastatteleman työntekijät, joista osan kanssa olen työskennellyt, olisivat halunneet miellyttää minua korostamalla positiivisia asioita. Korostin kuitenkin myös negatiivisten seikkojen tärkeyttä. Toisaalta aiempi tuttavuus haastateltuihin oli positiivista, koska tiesin ennalta, etteivät haastateltavat suhtaudu miesvarhaiskasvattajiin myöskään ylinegatiivisesti. Tulosten kannalta oli mielestäni oikein huomioida molempien sukupuolien näkökulma, koska omakohtainen ja ulkopuolinen kokemus saattavat erota toisistaan.

Mäkisen (2006, 92–93) mukaan laadullisen tutkimuksen haasteita ovat mm. vastausten luotettavuus sekä kysymysten liiallinen johdattelevuus. Aineiston keräsin mahdollisimman avoimilla haastatteluilla, jolloin vältin omien asenteideni ja ajatusteni liiallisen vaikutuksen aineistoon. Jos olisin kerännyt aineiston kyselyillä, niin kysymysten asetteluni olisi voinut vääristää tuloksia. Olisin voinut esimerkiksi keskittyä vahvasti itseni ja muiden miesvarhaiskasvattajien kannalta positiivisiin seikkoihin. Haastatteluissa pyrin vaikuttamaan mahdollisimman vähän ulkoapäin haastateltavien ajatuksiin ja keskustelun kulkuun. Välillä vaikutin keskusteluun tuomalla esiin näkökulmia teoriasta ja aikaisemmista haastatteluista syventääkseni haastattelun informaatiota ja löytääkseni haastateltavien mahdollisia erimielisyyksiä jostakin teemasta. En kuitenkaan laittanut sanoja kenenkään suuhun, enkä koe manipuloineeni haastatteluja. Englanninkielellä toteutetussa haastattelussa tuli itse haastatteluhetkellä joitakin pieniä väärinymmärryksiä sanojen suhteen, mutta ne eivät vaikuttaneet aineistoon, koska haastattelu nauhoitettiin. Haastatteluissa mahdollisesti esiin nousseet esimerkkihenkilöt tein tunnistamattomiksi tekstiä litteroidessani.

Litteroinnissa kirjoitin tulkintavirheiden välttämiseksi ensin haastattelut kokonaan. Tämä jälkeen aloitin sisällön analyysin ja aloin poimia aiheen kannalta olennaisia ilmaisuja tekstistä. Ilmaisujen valinnassa pyrin olemaan objektiivinen ja nostamaan esiin kaikki näkemykset. Ihmiset tekevät valintansa yksilöllisesti, mutta koen että valitsin kaikki oleelliset ilmaisut. Redusointivaiheessa on mahdollista tehdä virheitä. Jos tulkitsee alkuperäisen ilmaisun väärin, ei pelkistetty ilmaus välttämättä olen haastatellun näkemyksen mukainen. Pyrin redusoinnin ja klusteroinnin aikana kohtelemaan aineistoa mahdollisimman eettisesti. Koen, että toimin koko aineiston analyysivaiheen ajan aineistoa kunnioittaen, enkä muuttanut sitä tahallisesti tai tahattomasti.

Opinnäytetyön kirjallista raporttia kirjoittaessani kunnioitin mielestäni teoriaa ja haastatteluja, enkä tulkinnut kenenkään ajatuksia tietoisesti väärin tukeakseni omia ajatustiani ja toiveitani. Mäkisen (2006, 128) lähdekritiikki on tutkimuksen luotettavuuden kannalta keskeistä. Opinnäytetyöni lähteet valitsin aiheen kannalta mahdollisimman kattavasti. Käyttämäni lähteet olivat osittain muista tutkimuksista ja osittain tiedonhauilla löydettyjä. Pyrin löytämään tuoreita ja uskottavia lähteitä. Lähteiden kirjoittavat ovat omien alojensa ammattilaisia ja kunnioitettavia tietentekijöitä. Tutkimuksen läpinäkyvyyden kannalta oli mielestäni hyvä valinta laittaa redusointini ja klusterointini liitteeksi

opinnäytetyön loppuun. Näin lukija voi ainakin osittain nähdä haastateltavien ajatuksia ja niiden pohjalta tekemääni analyysiä.

Kirjoitusvaiheessa häivytin yhteistyötahojeni tarkat tiedot ja tuntomerkit. Kaikkien osallistujien tulee jäädä tunnistamattomiksi ja nimettömiksi, elleivät he ole antaneet lupaa identiteettinsä paljastamiseen (Tuomi 2008, 146). Itse en kysynyt lupaa yksittäisiltä vastaajilta, joten tietojen häivytyks oli eettisesti oikein. Mielestäni opinnäytetyöni tulokset ovat luotettavia, koska prosessin eteneminen on hyvin raportoitu, tutkimus tehty eettisesti oikein, käytetyt lähteet merkitty selkeästi sekä redusointi ja klusterointi liitetty osaksi opinnäytetyön kirjallista osaa.

7.2 Tulokset

Vaikka haastatteluista saatu aineisto ja teoria tukivat hyvin toisiaan, eivät opinnäytetyöni tulokset ole kuitenkaan täysin yleistettävissä, koska haastatteluihin osallistui vain viisi työntekijää, joilla kaikilla on rajalliset kokemukset miesvarhaiskasvattajista. Tuloksista puuttuu myös täysin lasten ja vanhempien aiheeseen tuomat näkökulmat. Esimerkiksi kasvatuskumppanuus näkökulma jäi hiukan ohueksi ilman vanhempien ajatuksia. Tulokset ovat kuitenkin opinnäytetyön kannalta riittävät, koska kyseessä oli kuitenkin vain ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, eikä sen laajempi tutkimus.

Tulokset olivat pitkälti odotusteni mukaisia. Etenkin miesvarhaiskasvattajan merkitys lapselle oli tiedossani, mutta tietysti tietotaso syveni. Miesvarhaiskasvattajan ja vanhempien kasvatuskumppanuus jäi mielestäni, kuten jo mainitsinkin tuloksissa, hiukan ohueksi. Siinä voisikin olla hyvä jatkotutkimuskohde. Ehkä eniten uutta tietoa itselleni tuloksista nousi työyhteisön ja ainokaisuuden näkökulmasta. Totta kai päiväkodissa aina tiedostaa olevansa mies naisten joukossa, mutta teoria konkretisoi ainokaisen roolia ja merkitystä. Tulevaisuudessa osaan huomioda myös työyhteisön näkökulmaa omassa työssäni. Etenkin miesvarhaiskasvattajan negatiivisten vaikutusten, kuten kateuden tai kilpailun ehkäisyyn voin omalla panoksellani ja vuorovaikutuksella vaikuttaa.

Miesvarhaiskasvattajia tarvitaan, kuten opinnäytetyöstäni selviää. Kysymys kuuluu, miten heitä saataisiin lisää päiväkotiin. Kaikkein isoin este ovat mielestäni ikävä kyllä yhä stereotypiat. Kyllähän huono palkka ja alan heikko status vaikuttavat myös, mutta

mielestäni ajatukset päivähoidosta naisten työnä ovat yhä läsnä ja vaikuttavat miesten hakeutumiseen alalle. Haastatteluissakin korostettiin, että miehellä tulee olla kutsumus hakeutuakseen alalle. Kyllä kutsumuskin varmaan auttaa, mutta itse en koe varsinaista kutsumusta mihinkään työhön. Työ on työtä. Se, että omalla työllään voi auttaa ihmisiä, on tietysti plussaa. Raha pyörittää maailmaa, mutta luulen että monet miehet voisivat vaihtaa hieman paremman palkan tylsässä työssä päivähoitoon, jos yleiset asenteet miesvarhaiskasvattajia kohtaan muuttuisivat hyväksyvämmiksi.

7.3 Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyö kokonaisuutena tyydyttää itseäni. Aihe on mielenkiintoinen ja sain siitä paljon irti. Opinnäytetyö auttoi suuresti ymmärtämään miesvarhaiskasvattajan merkitystä ja sitä kautta rakentamaan omaa kasvattajuuttani. Sain myös parempaa käsitystä siitä, mitä ympäristö miesvarhaiskasvattajasta ajattelee. Käsitys toimivasta työyhteisöstä ja ryhmädynamiikasta on merkittävää myös tulevien jatko-opiskelujeni kannalta. Tulevana esimiehenä työyhteisön ryhmädynamiikkaan perehtyminen on minulle tärkeää ja mielenkiintoista. Tähän hetkeen tämä opinnäytetyö oli juuri sopiva ja ainoa oikea, koska ensi syksynä olen itse päiväkodissa se ainokainen miesvarhaiskasvattaja. Sain vahvistuksen sille, että kyllä minua siellä tarvitaan ja että tekemisilläni on oikeasti merkitystä. Toisaalta opinnäytetyön tulokset aiheuttavat myös pientä painetta tulevaan työhön. Joudun miettimään toimiani ja ratkaisujani ehkä enemmän kuin aikaisemmin, jolloin en tiedostanut oman toimintani merkitystä kokonaisuutena.

Se mihin en ole opinnäytetyöprosessissa tyytyväinen on oman motivaationi heikkous ja kirjoitusvaiheen käyntiin saamisen vaikeudet. Vaikka aihe kiinnosti, niin en saanut itseäni asennoitumaan prosessiin sen vaatimalla tavalla. Osaltaan tämä johtui pessimistisestä suhtautumisestani ammattikorkeakoulujen opinnäytetöihin ylipäänsä ja osittain henkisesti monella tavalla haastavasta keväästä. Kahden kuukauden asian välttelyn jälkeen kirjoitusprosessista tuli aikataulullisesti ja henkisesti tiukka. Jos tekisin työn nyt uudestaan, aloittaisin teorian kirjoittamisen huomattavasti aikaisemmin ja laatisin muutenkin kirjoittamiseen aikataulun. Muuttaisin kahden viikon hektisen ruudun tuijottamisen kahden kuukauden organisoituun ja tasaisesti etenevään prosessiin. Nyt opinnäytetyöprosessi oli paljon raskaampi kuin sen olisi tarvinnut olla. Kun joskus kirjoitan pro gradua niin osaan toivottavasti rakentaa prosessin terveemmälle pohjalle. Olen kuitenkin

kin helpottunut siitä, että sain työn kirjoitettua ja vieläpä niin, että lopputulos tyydyttää itseäni. Kiitokset kaikille opinnäytetyöprosessissani mukana olleille.

LÄHTEET

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.

Eskelinen, A. 2000. Rakkautta ja rajoja kasvatukseen. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Furman, B & Ahola, T. 2002. Työpaikan hyvä henki ja kuinka se tehdään. Helsinki: Tammi.

Haapaniemi, T. 1998. Työyhteisön muuttuminen. Teoksessa Keskinen, S. (toim.) Yksilö ja työyhteisö muutoksessa. 2. painos. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 145–156.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. 13. osin uudistettu painos. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, T. 2011. Varo varo varo! Irti ylisuojelevasta kasvatuksesta. Helsinki: Minerva kustannus Oy.

Hytönen, J. 2007. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Opimateriaalit Oy.

Isätoimikunnan mietintö. 1999. Luku 6 Miehiä lapsuuden ammatteihin. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Kaivola, T. 2003. Työpaikan ihmissuhteet. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Helsinki: Stakes.

Kaskela, M. & Välimäki, A. 2006. Varhaiskasvatus, Tietoa pienten lasten vanhemmille. Helsinki: Stakes.

Kauppinen-Toropainen, K. 1992. Miehet naisvaltaisten alojen työntekijöinä-ainokit, suosikit ja vuorovaikutuksen piristäjät. Teoksessa. Varsa, H. (toim.) Miehet työelämässä. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 41-46.

Kelan perhe-etuustilasto 2004. 2005. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2011. 2012. Helsinki: Kansaneläkelaitos.

Keskinen, S. & Hopearuoho-Saajala, K. 1994. Pojat päivähoidossa. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Kiesiläinen, L. 1990. Päiväkoti kasvatusyhteisönä. Helsinki: Kriittinen korkeakoulu.

Kinos, J. & Palonen, T. 2012. Varhaiskasvatuksen lähihistoria. Teoksessa Kettunen, P. & Simola, H. Tiedon ja osaamisen Suomi. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 229-248.

Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Koskinen, S. 1999. Päiväkoti ja työyhteisön toimivuus. Teoksessa Keskinen, S. & Virtanen, N. (toim.) Päiväkoti työyhteisönä. Tampere: Tammer-paino, 7-19.

Laki lasten päivähoidosta. 19.1.1973/36.

Lammi-Taskula, J. 1993. Kummajainen vai kunnan mies? Miehet lastentarhanopettajana. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Lasten päivähoito 2011. 2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Moss Kanter, R. 1977. Men and women of the corporation. New York: Basic Books.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Mäkipeska, M. & Niemelä, T. 1999. Hengittävä työyhteisö-johtamista muutosvirrassa. Helsinki: Edita.

Niemistö, R. 1999. 2. painos. Ryhmän luovuus ja kehityshehdot. Helsinki: Palmenia.

Puolimatka, T. 2010. 2. uudistettu painos. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Helsinki: Uusi tie.

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2011. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja, Jyväskylä: PS-kustannus, 136-150.

Rossi-Salow, M. 2012. Tasa-arvoinen kasvatuskumppanuus ja vertaistuki. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä, O. (toim.) Villit ja kiltit. Tasa-arvoista kasvatusta tytöille ja pojille. Jyväskylä: PS-kustannus, 159-174.

Sinkkonen, J. 1990. Pienistä pojista kunnan miehiä. Porvoo: WSOY.

Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Helsinki: WSOY.

Sinkkonen, J. lastenpsykiatri. 2006. Isä lapsen elämässä. videohaastattelu. [DVD]. Suomen videokeskus.

Taguma, M., Litjens, I. & Makowiecki, K. 2012. Quality Matters in Early Childhood Education and Care: Finland. OECD.

Tamminen, M. 1995. Mieslastentarhanopettajan rooli ja merkitys päiväkotityössä. Joensuu yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 58.

Tiensuu, J. 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Vantaa: Edufin.

- Tiilikka, A. 2005. Äitien kasvatuskäsityksiä ja arvioita hyvästä päiväkotikasvatuksesta. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö. Väitöskirja.
- Tuomi, J. 2008. 1.-2. painos. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. 8. uudistettu laitos. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö & Nuori suomi ry.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Helsinki: Stakes.
- Wardle, F. 2007. Men in Early Childhood: Fathers and Teachers. Earlychildhood NEWS. Luettu 18.4.2013.
http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=400
- Ylitapio-Mäntylä, O. 2011. Kasvatuksen sukupuolistavia käytäntöjä päiväkodissa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja, Jyväskylä: PS-kustannus, 274-284.

LIITTEET

Liite 1. Redusointi eli pelkistäminen

1(4)

ALKUPERÄISET ILMAISUT	PELKISTETYT ILMAISUT
Often times i find that in the class-room--they start as you know gender stereotyping. So for example if a kid brakes his toy they will not come to me to fix the toy they will go to male teacher because they generally believe that males will be able to fix a toy. But if they are sick they come to me or if they want support they come to me.	Lapset luovat stereotyyppiset käsitykset sukupuolista
So when you have male in the classroom always make sure that you break the stereotype. It is essential in my eyes that you'll be able to brake the genderroles.	Miehen avulla voidaan rikkoa sukupuoliroolit
Often times we have to pull them out of their shell you know. Because often times they feel like they are coming out too strong. They start it small because they think that they're so big that they might scare them.	Mies työntekijä pelkää olevansa pelottava
The children adjust to the teacher that is teaching them.	Lapset tottuvat erilaisiin aikuisiin
I've seen both spectrums of a male teacher. they need both. they need discipline and they also need love.	Lapsi tarvitsee kuria ja rakkautta
The teacher has to identify him or herself. Who am I as a teacher? Am I too relaxed? Do I need to firm up? am I too firm? I need to relax. So it is a challenge.	Käsitys itsestään kasvattajana
A good working team of female and a male I think that it brings balance to the child.	Sukupuolet yhdessä tuovat tasapainoa lapselle
Female can't teach boys how to be in the toilet. Where on the other hand male worker can go in there and say you know I do it so you can do it too. They can relate to one another as in a male bond.	On asioita joihin pojat tarvitsevat miehistä mallia
I find that sometimes parents are a little bit more relaxed when it comes to female. Just because of the stereotype of the teachers are females. When it comes to a male it's much more formal.	Vanhemmat suhtautuvat naiseen miestä rennommin
They have found memories of their classroom teachers when they were in daycare or when they were in first grade or second grade. Because from more likely from two year old all the way up to like eleven twelve fifth grade there are mostly women.	Mies ei sovi vanhempien ajatukseen varhaiskasvattajasta
And they don't seem to identify themselves anymore with the lifestyle they had. So then they start looking for our men teachers and then they start talking with them about you know music about pool about.	Isien elämä on muuttunut ja he etsivät saman kokeneita miehiä
More often than not it's not about their child it's about their work or it's about the latest music or what you do this weekend	Isät ja miestyöntekijät puhuvat usein muista asioista kuin lapsesta

I often find men very concentrated in what they are doing. They are very engaged in what they do and they want to provide 100%.	Miehet keskittyvät täydellisesti siihen mitä tekevät
They make things easier. I have million ideas and they can construct it. So they will break it down to me and then they'll make it like age-appropriate for the children	Miehet tekevät asiat selkeämmin ja helpommin
I feel like it is a lot easier to work with male because it is not a competition with them.	Mies ei kilpaile naisen kanssa
In that sense I think guys are very important to have. A guy who can laugh at himself and not take things so seriously.	Mies parantaa työntekijöiden keskinäisiä välejä
When we work together the potential is amazing.	Mies ja nainen täydentävät toisiaan
Se on aina välittömämpi. Lapset ottaa-miehen päivähoitossa niinkun helpommin.	Mies on helposti lähestyttävä lapsille
Niin huomaa noissa leikeissäkin niin ei kyllä miehen tarvi kuin aukaista suunsa lähdetäänkö niin lapset ryntää sinne. Mutta sitten meillä taas sä joudut tekeen tavallaan enemmän pohjatyötä siihen että sää perustelet.	Miehen on helpompi innostaa lapsia
Sä et menetä kasvojas. Susta ei tule paha täti. Vaikka sä sanot niinkun ja pidät näin. Tätinä sanot sen, niin sitten tulee se leimaus vähän että sä oot tyhmä täti sä oot paha täti. Sitä ei kuule lapsen suusta yleensä miestä kohtaan.	Lapsi hyväksyy helpommin ohjeita mieheltä
Se on selkeempi. Se on yksinkertaisempi. Se on mun mielestä suoraviivasempaa siinä mielessä, että se on hirveen selkeä. Kun sit nainen taas ottaa sen niinkun se menee sen tuolta tunteista ja kaiken maailman kautta.	Mies toimii selkeämmin ja yksinkertaisemmin
Lapset hakee itsellensä sitä, että joku on reilu, joku sanoo ja joku pitää, koska perheissä tänä päivänä tehdään kaikki sillai kauheen pehmeesti ja ettei vaan toinen satuta, ettei tuu paha mieli ettei se itke.	Lapset tarvitsevat rajat asettavaa ja luotettavaa aikuista
Ihan samalla lailla miestyöntekijä lohduttaa. Kyllä ne ihan 100% luottaa siihen mieshenkilöön jokaisessa tilanteessa mun mielestä.	Mieskin kelpaa hoivaajaksi
Toki sit tämmösissä mitä mä mietin sit eilen siinä missä se näkyy se ero niin joko mies ei mene kertomaan niitä asioita niinkun näin ihan niin herkästi kuin sit nainen	Miehelle puheeksi ottaminen hankalampaa
Se esitystapa on sit taas jotenkin niin suora jos se kerrotaan naiselle niin suoraan niin siinä voi tulla semmosia.	Miehen suora tapa puhua voi aiheuttaa konflikteja ja väärinymmärryksiä
Se mitä minä arvostan miehessä työkaverina on se että se on selkeä eikä sun tarvi miettiä mitä toi tekee. että jos sä kysyt niin voit olla tavallaan varma että hän tarkoittaa sitä.	Mies on selkeä työkaveri
se ei sitten aina oo niitä lapsenkaan liittyviä . sekin on mun mielestä lisää. Ehkä sitten isillä on matalampi kynnys tulla tänne hakeen sitä lasta.	Isien kynnys tulla hakemaan lapsia saattaa madaltua
elikkä ehkä se liittyy just noihin tiloihin enemmän sit semmosiin et kun nainen pitää tiloistakin huolta ja sitten enemmän viihtyvyyteen.	Mies ei kiinnitä huomiota tiloihin ja viihtyvyyteen

mies haluaa tehdä nimenomaan sitä lasten kanssa olemista hän pitää sen niinku niin isossa arvossa että toisaalta on ihan toissijainen juttu.	Mies haluaa keskittyä täysillä lapsiin
Se ottaa ne asiat niinku palikkoina. ettei yritä tehdä monella kädellä töitä.	Mies keskittyy yhteen asiaan kerrallaan
mies luottaa että mä voin tehdä tän ja muu homma pyörii. Hän luottaa sitten työpareihin ja antaa sen luoton, koska kaikki naiset ei luota taas toiseen naiseen.	Mies luottaa naisen osaamiseen
kyllähän miehilläkin tunteet näkyy ja on sitten noissa normaali päivätilanteissa ja mitä näitä on näitä toimintoja niin kyllähän hänellä siinä tunteet on. Mutta osaa sen että nyt keskitytään tähän kun tarvii.	Mies elää tunteella, mutta kykenee keskittymään asiaan tarvittaessa
ja sit noissa on tapahtumia mietitty niin on helpompi miettiä esim isänpäivää kun siinä ryhmässä on mies. että minkälaista toimintaa otetaan.	Mies tuo esiin isänäkökulmaa
Mä ainakin toivosin että koulutuksessa painotettais että mies saa olla mies ettei missään tapauksessa alalle semmosia jotka vois vetää hameen päällensä.	Miehen tulee pysyä miehenä
Sitä toivoo ettei mies kuitenkaan olis 100% se mies vaan se kuulee ja näkee myös sen näkökulman niihin asioihin. Jos nainen sitten pyytää että siivootko noi pöydät niin hän myös tekee sen.	Miehen tulisi myös tukea naisia tekemällä oma osansa
Kyllä mä tykkään että ryhmässä on mies se tekee siitä jotenkin. sellanen pulipuli se vähe-nee	Mies vähentää juoruilua
Miehen kanssa on kuitenkin helpompi puhua, kun ne on aina asioita ne ei mee oikeestaan koskaan henkilökohtaisuuksiin ja persoonaan vaan se on se asia.	Mies työtoveri on asiallinen
Mä väittäisin etten oo urallani nähny yhtään semmosta naista joka kykenee semmoseen rajuun leikkiin, peliin, toimintaa. eli miehellä on se semmonen massa siinä mukana. niin musta se on hirveen arvokasta lapselle.	Mies kykenee rajumpaan leikkiin kuin nainen
Mä ite oon huomannu että on yhtä tärkeä tytöille ja pojille. yleensä tuntuu että perheet joissa on sisaruksia niin saattaa olla silti ihan yhtä tärkeä sille lapselle kuin niinkun sit tällänen yhden äidin yhden isän yleensä yhden äidin lapselle.	Mies on yhtä tärkeä kaikille lapsille
Nyt kun me ollaan näin vähemmistönä niin sitä ikään kuin avautuu meille sitä toiminnallisuutta taikka meiltä odotetaan tai se on meille luontaisempaa että me liikutaan touhutaan ja kaikki mitä me tehdään niin musta tuntuu että lapset ihastelee semmosia asioita.	Miehelle toiminnallisuus on luontevaa
on rikkaus saada erilaisia miehen malleja. Niin näkis erilaisia tapoja olla mies.	Mies on roolimalli
Meillä on tavallaan myöskin se että meidän täytyis aika luotettavasti olla ettei me rikottais sitä mies kuvaa tai luottamusta. Että meistä ruvetaan epäileen. ei se ihan harvinaista ole.	Miehen haasteena on vanhempien luottamuksen menetys

Että tuntuu menevän sillai että otetaan vähän siitä naisten syleilystä lapsia vähän kaatuilemaan tai hölmöilemäänkin tälle karrikoiden.	Mies antaa lapsille vapautta, vauhtia ja vauraa
miten se mies sitten löytää sen roolinsa siellä niin sanotaanko että se on mun mielestä hyvä semmonen ammatillinen merkki että löytää sen tekemisen kussakin tilanteessa	Miehen haasteena on löytää oma roolinsa
Puhutaan että lapsen pitäis liikkua kaks tuntia päivässä niin se on musta hirveen tärkeä että on joku joka pistää heihin sitä liikettä ja lapsen riemua.	Mies saa lapset liikkumaan
Eli se on niinkun täydentävä ei se ole kilpailu asenne. On rikkaus että meitä on erilaisia eri sukupuolta ja se ei oo keltään pois.	sukupuolet täydentävät toisiaan
Mä oon ite törmänny kerran vahvaan kilpailuun. hän selvästi koki sen kateuden että kuinka luontevaa mulla oli näitten lasten kanssa.	Nainen voi kokea tilanteen epäreiluna tai kilpailuna
Sehän on haaste jos sää tuolla painit niitten kanssa ja puhut ihan mitä suurin piirtein sattuu. Mä oon itte ajatellu sen sillee että mä sitten oon vähän vaativampi lapselle koska mä aattelen että mä anna heille paljon niin mä myös uskal-lan ehkä vaatia vähän enemmän. mä sanon heille vähän terävämmin kuin nainen ehkä keskimäärin.	On haaste löytää tasapaino hauskuuden ja kurin välillä
Meillä saattaa olla tietyllä tavalla vähän laajempi se että me saadaan tosiaan mennä leikitteleen ja rooleihin ja sitten toisaalta sieltä löytyy se aikuinen.	Miehen on helpompi palauttaa auktoriteetti
Se on meille luontaista että me ei periaatteessa tavallaan saman lailla katsota selän taakse. Me heittäydytään enemmän varmasti.	Mies heittäytyy tilanteeseen naista helpommin
Mä en ota stressiä paperitöistä ja komiteoista sun muista, koska mun mielestä se on tärkeitä mitä me annetaan tän päivän lapsille eikä huomisen lapsille.	Mies keskittyy hetkeen ja lapseen
Mies on taas niin periaatteellinen yleensä että ei todellakaan tee sitä. Tehdään se mihin resurssit riittää, mies ajattelee niin kyynisesti.	Mies ei vie työtä kotiin
tie vanhempien luottamukseen käy lapsen luottamuksen kautta.	Lapsen luottamus edesauttaa vanhemman luottamusta
Tämmönen asioiden puheeksi ottaminen voi olla vielä haaste. Mä koen henkilökohtaisesti että se on niitä ainaisia haasteen paikkoja	Puheeksi ottaminen on haaste
on sellasiakin isiä jotka on tässä monta vuotta ollu jotka tekee hyvin miesvaltasella alalla töitä ja joillekin selvästi tuntuu olevan haaste kohdata tämmönen karunnäkönen mies tässä päiväkotiympäristössä.	Isillä voi olla ennakkoluuloja miestä kohtaan
Se jollakin tavalla kuitenkin vähän rauhoittaa ja hidastaa sitä mitä naisvaltasella alalla tulee sitä näykkimistä taikka takana nauramista. mä aattelen että varmasti yleisesti koetaan tasapainottavana tekijänä että työpaikalla on molempia sukupuolia.	Mies vähentää konflikteja työryhmän sisällä
Se täytyy vaan todistaa että sä aidosti teke-mässä tätä työtä ja mä olen ite sen tehny ja mielestäni paikkani ansainnu.	Miehen pitää ansaita paikkansa
Mä pelkäsin just tällasia kriisiäitejä tai epäluo-losia naistyöntekijöitä.	Ennakkoluulot ovat haaste

Liite 2. Klusterointi eli ryhmittely

1(2)

PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA
Lapset luovat stereotyyppiset käsitykset sukupuolista Lapset tottuvat erilaisiin aikuisiin Sukupuolet yhdessä tuovat tasapainoa lapselle On asioita joihin pojat tarvitsevat miehistä mallia Mies on yhtä tärkeä kaikille lapsille Mies on roolimalli	Roolimalli	Kasvattaja
Lapsi tarvitsee kuria ja rakkautta Lapsi hyväksyy helpommin ohjeita mieheltä Mies toimii selkeämmin ja yksinkertaisemmin Miehen on helpompi palauttaa auktoriteetti	Auktoriteetti	
Miehen on helpompi innostaa lapsia Mies kykenee rajumpaan leikkiin kuin nainen Miehelle toiminnallisuus on luontevaa Mies antaa lapsille vapautta, vauhtia ja vaaraa Mies saa lapset liikkumaan Mies heittäytyy tilanteeseen naista helpommin	Leikittäjä	
Mies on helposti lähestyttävä lapsille Lapset tarvitsevat rajat asettavaa ja luotettavaa aikuista Mieskin kelpaa hoivaajaksi	Turvallinen aikuinen	
Miehen avulla voidaan rikkoa sukupuoliroolit Mies haluaa keskittyä täysillä lapsiin Mies keskittyy hetkeen ja lapseen	Mahdollisuus	
Käsitys itsestään kasvattajana Mies työntekijä pelkää olevansa pelottava On haaste löytää tasapaino hauskuuden ja kurin välillä	Haaste	
Vanhemmat suhtautuvat naiseen miestä rennommin Mies ei sovi vanhempien ajatukseen varhaiskasvattajasta Isillä voi olla ennakkoluuloja miestä kohtaan Ennakkoluulot ovat haaste	Ennakkoluulot	
Isien elämä on muuttunut ja he etsivät saman kokeneita miehiä Isät ja miestyöntekijät puhuvat usein muista asioista kuin lapsesta Isien kynnys tulla hakemaan lapsia saattaa madaltua	Isien aktivointi	
Miehelle puheeksi ottaminen hankalampaa Miehen suora tapa puhua voi aiheuttaa konflikteja ja väärinymmärryksiä Puheeksi ottaminen on haaste	Asioiden puheeksi ottaminen	
Miehen haasteena on vanhempien luottamuksen menetys Lapsen luottamus edesauttaa vanhemman luottamusta	Luottamussuhde	

2(2)

Miehet keskittyvät täydellisesti siihen mitä tekevät Mies keskittyy yhteen asiaan kerrallaan Mies ei vie työtä kotiin Mies ei kiinnitä huomiota tiloihin ja viihtyvyyteen	Idealisti	Työyhteisön jäsen
Mies ei kilpaile naisen kanssa Mies ja nainen täydentävät toisiaan Mies luottaa naisen osaamiseen Miehen tulisi myös tukea naisia tekemällä oma osansa sukupuolet täydentävät toisiaan Mies on selkeä työkaveri Mies työtoveri on asiallinen Miehet tekevät asiat selkeämmin ja helpommin	Partneri	
Mies parantaa työntekijöiden keskinäisiä välejä Mies vähentää juoruilua Mies vähentää konflikteja työryhmän sisällä	Tasapainottaja	
Mies tuo esiin isänäkökulmaa Mieskin elää tunteella, mutta kykenee keskittymään asiaan tarvittaessa	Mahdollisuus	
Miehen tulee pysyä miehenä Miehen haasteena on löytää oma roolinsa Nainen voi kokea tilanteen epäreiluna tai kilpailuna Miehen pitää ansaita paikkansa	Haaste	